

ADÓELLENŐRZÉS

III. évfolyam
2009/3-4. szám
március
Ára: 1990 Ft

adó

Vagyonosodási vizsgálatok

Jogesetek

- 300 milliós tagi kölcsön minimálbérből
- Az uzorakölcsön és a vagyonosodás
- Előre kifizetett örökség, fiktív kölcsönök

Tárgyalóterem

- Negyedmilliárd a párnacihából
- Amikor az APEH veszít
- Segít a mexikói barát

**Az APEH 2008. évi ellenőrzéseiről
Ki számíthat ellenőrzésre 2009-ben?**

A magánszemélyek vagyongyarapodási vizsgálata

Bevezetés

Az elmúlt évek slágertémái közé tartoztak az APEH által folytatott vagyonosodási vizsgálatok. A magánszemélyek eltitkolt jövedelmeinek megállapítása gyakran nehéz feladat elé állítja az adóhatóságot. Magyarországon nincs egységes vagyonadó (csak egyes vagyonelemeket és vagyónátruházásokat „kezel” az adórendszer, például a gépjárműveket, a telket és épületet, az ajándékozást, az öröklést és az ingatlanok ellenérték fejében történő átruházását), az egységes vagyonyilatkozatra vonatkozó szabályokat az Alkotmánybíróság 1993-ban megsemmisítette. Az adózás rendjéről szóló törvény 1997 óta tartalmaz rendelkezéseket a vagyongyarapodás adóhatósági vizsgálatára vonatkozóan, szinte ez az egyetlen eszköz az eltitkolt jövedelmek utólagos feltárására és adóztatására.

A vagyonosodási vizsgálatokat évek óta az ellenőrzések kiemelt feladataként határozza meg az aktuális, adott évre szóló (minden év február 20-ig közzétett) ellenőrzési irányelv. Az APEH 2006-ban ellenőrzési kapacitásának összesen 1,5 százalékat fordította néhány száz vagyongyarapodási vizsgálatra, és e vizsgálatok megállapításai is elenyészőek voltak az összes (adókülönbözeti) megállapításhoz viszonyítva. Ezzel szemben 2007-ben már 22,6 százalékat irányozta elő e feladatra, az elvégzett 11 095 vizsgálat 42,7 milliárd forint adókülönbözetet eredményezett. 2008-ban némi csökkenés következett be, a kapacitás 10,7 százalékat irányozták elő e feladatra (mivel közben jelentősen növekedett az ellenőrzési kapacitás, így az arányszám nem összehasonlítható), a 6061 ellenőrzés 32 milliárd forintos megállapítási következménnyel járt. A 2009-es es ellenőrzési irányelv ismét az e területre szánt kapacitás növekedését mutatja: 13,3 százalékat szánja erre az ellenőrzéstípusra az APEH.

A vizsgálatokra az APEH még 2006 második félévében felkészült (módszertan készült a vizsgálatvégzésre, a kiválasztási rendszert kidolgozták és kiválasztották az első időszak „célszemélyeit”, felkészítették a revizorokat), így nem okozott gondot ezek elindítása 2007 januárjában. Az előző két évben az erre „szakosodott” revizorok nagy gyakorlatot szereztek, így a megemelt irányszám nagy valószínűséggel hatékonyságnövekedéssel is párosulni fog.

Az ellenőrzések során a revízió szembe találja magát az adózók által felsorakoztatott egyre bővülő jövedelemlegalizálási módszerekkel, valamint az adózók állításainak védelmére szakosodott jól felkészült könyvelőkkel, adótanácsadókkal és jogi képviselőkkel. Egyre több ilyen témájú cikk jelenik meg a sajtóban, az interneten, több könyv is foglalkozik a témával. Az APEH elhárítására

vonatkozó ötletek igencsak fantáziadúsak, de ezek nagy része legfeljebb időhúzásra jó, akkor sem mindig következmények nélkül. Az adózók egyre nagyobb hányada kimeríti a rendelkezésre álló valamennyi jogorvoslati formát, egészen a bírósági keresetig, ám a bíróságok ítélkezési gyakorlata alapján megállapítható, hogy ezek a kezdeményezések egyre kevésbé eredményesek. A kialakult bírói gyakorlat egyre többször elhárítja a nem megfelelően bizonyított adózói érveléseket.

A témával 2007-ben, kiadványunk bemutatkozó számában már foglalkoztunk, de az azóta eltelt idő, az APEH változó módszerei és eredményei, a bekövetkezett jogszabályváltozások, a kialakult bírói gyakorlat indokolja azt, hogy ismételten (és részletesebben) szóljunk ezekről a sokak számára „rettegett” vizsgálatokról. A bemutatott *Jogesetek*, és a *Tárgyalóterem*-rovatban részletezett ítéletek jól szemléltetik a *Módszertan* eredményességét. E példák alapján az is jól látható, hogy a hatóság nem (csak) a „kishalakra vadászik”, sokszor tízmilliós vagy azt meghaladó nagyságrendű feltárásokat eredményeznek az eljárások.

Mi az Alkotmánybíróság álláspontja?

Az Országgyűlés 1992-ben megszavazta az – akkor hatályos – adózás rendjéről szóló törvénynek azon szabályait, amelyek szerint általános vagyonyilatkozat-tételi eljárás folytatható az adóhatóság. E rendelkezéseket az Alkotmánybíróság a 21/1993. (IV. 2.) AB határozatában megsemmisítette.

Az Alkotmánybíróság részletesen kifejtett álláspontjában a következőket állapította meg: Az Art. 38. § (2) bekezdése a vagyonyilatkozat elrendelésére az állami adóhatóságot két esetben jogosítja fel. Egyrészt akkor, ha az adózó adóbevallási kötelezettségének nem tett eleget, másrészt akkor, ha azt az adóhatóság az adóellenőrzés során indokoltnak tartja. Ez utóbbi rendelkezés alapján az adóhatóság elvileg bárkit, aki adóköteles jövedelemmel rendelkezik, kötelezhet vagyonyilatkozat adására. A kötelezésre tehát nem az adóigazgatási eljárás keretében, hanem az adóellenőrzés során kerül sor. Az Art. módosításakor bevezetni kívánt általános vagyonyilatkozatra kötelezés célja a be nem vallott jövedelmek feltárása és adóztathatóvá tétele volt. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a vagyonyilatkozat azonban nem alkalmas a tényleges jövedelmek feltárására. Egyfelől azért, mert maga a törvényhozó jelentős kivételeket állapított meg, másfelől az elfogyasztott jövedelem nem tükröződik a felhalmozott

vagyonban, harmadrészt a vagyonszaporulat megállapításának alapja ugyanúgy a bevétel, mint a jövedelemadó alapjául szolgáló jövedelemé.

Az Alkotmánybíróság végső következtetése tehát az volt, hogy a vagyonyilatkozat megtételére való általános kötelezés alkotmányellenes, és a jövedelem elhallgatása, a jövedelembevallási kötelezettség pontatlan, hibás teljesítése, az egyéb adójogi kötelezettségek megsértése más eszközök (pl. becslés, ellenőrzés) alkalmazását alapozhatja meg.

Jogszabályi háttér

Az Art. 2. §-a szerint *az adójogviszonyokban a jogokat rendeltetésszerűen kell gyakorolni. Az adótörvények alkalmazásában nem minősül rendeltetésszerű joggyakorlásnak az olyan szerződés vagy más jogügylet, amelynek célja az adótörvényben foglalt rendelkezések megkerülése. Az adóhatóság az adót az összes körülményre, különösen a rendeltetésszerű joggyakorlás esetén irányadó adófizetési kötelezettségre figyelemmel – ha az adó alapja így nem állapítható meg, becsléssel – állapítja meg.*

Ez azt jelenti, hogy az adókikerülési célú adóelőny igénybevétele esetén a jogosulatlan előny figyelmen kívül hagyásával kell az adót megállapítani, szükség esetén a becslés szabályainak alkalmazásával. Az adóhatóság ilyen esetekre sem kap azonban általános felhatalmazást az adóbecslés valamelyik formájának alkalmazására: ha a körülményekből a tényleges adófizetési kötelezettség pontosan megállapítható, akkor nincsen szükség a becslés módszereinek alkalmazására. Gyakoriak azonban azok az esetek, amelyekben a nyilvántartások alkalmatlanok a rendeltetésszerű joggyakorlás esetén fizetendő adó alapjának, s így az adó megállapítására. A törvény ezekre az esetekre rendeli a becslés szabályainak alkalmazását.

Az iratok, bizonylatok rendelkezésre bocsátása

Az Art. 95. §-a tartalmazza az iratok alapján történő vizsgálat szabályait. Ezek szerint az adóhatóság az ellenőrzést az adó, a költségvetési támogatás alapjának, összegének megállapításához szükséges iratok, bizonylatok, könyvek, nyilvántartások – ideértve az elektronikus úton tárolt adatokat is –, számítások és egyéb tények, adatok, körülmények megvizsgálásával folytatja le. Az adózó köteles az iratokat az adóhatóság rendelkezésére bocsátani, valamint az ellenőrzéshez szükséges tények, körülmények, egyéb feltételek megismerését is biztosítani. Az adóhatóság azonban olyan pluszkötelezettséget nem állapíthat meg az adózó részére, amelyet jogszabály nem tartalmaz. Így nem kötelezhető az adózó olyan nyilvántartás, összesítés (számítás) elkészítésére sem, amelyet valamely jogszabály nem ír elő. [Art. 95. § (3) bekezdés.]

Amennyiben az ellenőrzés lefolytatásához szükséges számla (egyszerűsített számla), illetőleg bizonylat idegen nyelven áll rendelkezésre, és az adóhatóságnak az ellenőrzés lefolytatása során szüksége van az idegen nyelvű

számla vagy bizonylat tartalmának megismerésére, a törvény előírja, hogy az adójogi tényállás tisztázásához szükséges idegen nyelvű számlát, egyszerűsített számlát, bizonylatot az adózónak felhívásra hiteles magyar fordításban is rendelkezésre kell bocsátania. Annak érdekében, hogy az adózó a fordítás átadásának késedelmes teljesítésével az ellenőrzés határidőben történő lefolytatását ne hiúsíthassa meg, a törvény kimondja, hogy a felhívástól a kötelezettség teljesítéséig eltelt időtartam az ellenőrzési határidőbe nem számít bele.

Mivel az adókötelezettségek teljesítését az adóhatóság az adózó által rendelkezésére biztosított iratok alapján vizsgálja, az iratok teljes körűsége, rendezettsége, a nyilvántartások pontossága elengedhetetlenül szükséges az ellenőrzéshez.

Iratok pótlása, rendezése, javítása

Ha az adózó iratai hiányosak vagy rendezetlenek, illetve nyilvántartásai pontatlanok vagy hiányosak és így az adókötelezettség megállapítására alkalmatlanok, az adóhatóság megfelelő határidő tűzésével engedélyezi, hogy az adózó iratait, nyilvántartásait a jogszabályokban foglalt előírásoknak megfelelően rendezze, pótolja, illetőleg javítsa (ennek hiányában becslésnek lenne helye). Az engedély megadását az adózónak nem kell kérnie, tehát nem kérelemre indult eljárást folytat le a nevezett esetben az adóhatóság. A hatóság az engedélyről végzéssel (nem érdemi határozattal) dönt, az iratok, nyilvántartások rendezésére, pótlására biztosított időtartam az ellenőrzés határidejébe nem számít bele. Nincs helye újabb engedélynek, ha a meghatározott határidő lejártáig az adózó nem tett eleget az iratai rendezésének. Ez esetben becsléssel folytatja le az adóhatóság az adóellenőrzést.

Iratok bevonása

Az iratokat az adóhatóság két okból vonhatja be. Egyrészt abban az esetben, ha az adóhatóság mellőzte az adózó előzetes értesítését, mert fennállt a veszélye a bizonylatok (stb.) megsemmisítésének, vagy az üzleti tevékenység körülményeinek megváltoztatásának. Ekkor a helyszínen talált körülményeket az adóhatóság jegyzőkönyvben rögzíti, illetve a bizonylatokat, könyveket, nyilvántartásokat és egyéb iratokat – átvételi elismervény ellenében, szükség szerint másolat hátrahagyásával – bevonja. Az átvételi elismervényen a bevont iratokat az azonosításukra alkalmas módon kell feltüntetni. [Art. 96. § (1) és (2) bekezdése]

Az iratok az APEH hivatali helyiségében történő tanulmányozása érdekében más esetben is bevonhatók. Így például ha nem a helyszínen, hanem az adóhatóság hivatalos helyiségében történik a vizsgálat, úgy az adózónak az összes szükséges bizonylatot, nyilvántartást az adóellenőrök részére át kell adni. Ilyen esetekben azonban az iratok 60 napon túl csak az adóhatóság vezetőjének engedélyével és az adózó egyidejű értesítésével tarthatók az adóhatóságnál. [Art. 96. § (3) bek.]

Az adózó jogai és kötelezettségei

Jogai	Kötelezettségei
<ul style="list-style-type: none"> ☞ Ellenőrzés elhalasztására és az ellenőrzési cselekmények szünetelésére vonatkozó kérelem előterjesztése ☞ Meggyőződés az ellenőrzést végző személyazonosságáról és megbízásáról ☞ Jelenlét az ellenőrzési cselekményeknél ☞ Iratok pótlása, javítása ☞ Képviselő igénybevétele ☞ Jogi segítségnyújtás igénybevétele ☞ Mulasztás igazolási kérelemmel igazolása ☞ Átvizsgálást, lefoglalást elrendelő végzések, ezeket érintő intézkedések ellen panasz benyújtása ☞ Kapcsolódó vizsgálat eredményének megismerése ☞ Iratbetekintés ☞ Kifogás az ellenőrzési határidő túllépése esetén ☞ Bizonyítási indítvány előterjesztése ☞ Megállapításokkal kapcsolatosan felvilágosítás kérése ☞ Jegyzőkönyv megismerése ☞ Észrevétel a jegyzőkönyv megállapításaira ☞ Fellebbezés benyújtása ☞ Felügyeleti intézkedés kezdeményezése ☞ Fellebbezési jogról való lemondás ☞ Adóhatósági határozat bírósági felülvizsgálatának kezdeményezése ☞ Ismételt ellenőrzés kezdeményezése 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Együttműködés ☞ Ellenőrzés feltételeinek biztosítása a helyszíni ellenőrzés alkalmával ☞ Felhívásra idegen nyelvű számla, bizonylat hiteles magyar nyelvű fordításának szolgáltatása ☞ Iratok, adatok rendelkezésre bocsátása ☞ Ellenőrzéshez szükséges tények, körülmények, egyéb feltételek megismerésének biztosítása ☞ Meghatározott esetben bizonyítási kötelezettség ☞ Idézésre megjelenés ☞ Fellebbezés illetékének megfizetése ☞ Felügyeleti intézkedés iránti kérelem illetékének lerovása ☞ Adómentesség, adókedvezmény okirattal vagy más megfelelő módon való bizonyítása ☞ Kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelem

Az adóhatóság jogai és kötelezettségei

Jogai	Kötelezettségei
<ul style="list-style-type: none"> ☞ Adózó elővezetésének elrendelése ☞ Adózó iratainak bevonása ☞ Adózó iratai rendezésének, pótlásának, javításának engedélyezése ☞ Belépés üzleti, üzemi vagy az egyéb adóköteles tevékenység, vagyontárgy vagy jövedelem ellenőrzéséhez szükséges helyiségekbe ☞ A vállalkozási tevékenységgel összefüggő járművek, járművek rakományának, helyiségek, helyszín átvizsgálása ☞ Iratok, tárgyak, munkafolyamatok megvizsgálása ☞ Az adózótól, képviselőjétől, alkalmazottjától felvilágosítás, más személyektől nyilatkozat kérése ☞ Az adóköteles tevékenységben résztvevők személyazonosságának, részvételük jogcímének tisztázása ☞ Próbavásárlás, leltárfelvétel végzése ☞ Próbagyártást elrendelése ☞ Kapcsolódó vizsgálat elrendelése ☞ Adózó iratbetekintési jogának korlátozása ☞ Magánszemély személyazonosság igazolására való felhívás ☞ Rendőri intézkedés kezdeményezése ☞ Átvizsgálás, lefoglalás, fuvarellenőrzés ☞ Kiegészítő ellenőrzés lefolytatása ☞ Határidő meghosszabbítása ☞ Bizonyítás lefolytatása hatósági eljárásban is ☞ Rövidített határozat hozatala ☞ Határozat/végzés saját hatáskörben való módosítása 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Megbízólevél egy példányának átadása ☞ Adóellenőr ellenőrzési jogosultságának igazolása ☞ Ellenőrzés típusáról, tárgyáról, várható időtartamáról tájékoztatás adása ☞ Az adózó gazdasági tevékenységét legkisebb mértékben korlátozó joggyakorlás ☞ A képviselő képviselői jogosultságának vizsgálata ☞ Tényállás teljes körű tisztázása és bizonyítása (fő szabály) ☞ Tájékoztatás nyújtása ellenőrzés során tett megállapításokról ☞ Adózó által felajánlott bizonyíték visszautasításának indoklása ☞ Adózó javára szóló tények feltárása ☞ Ellenőrzés határidőben történő lezárása ☞ Ellenőrzésről készült jegyzőkönyv átadása ☞ Konkrét jogviszonynak a jogviszony alanyainál egyféleképpen való minősítése ☞ Adózó értesítése az ügyintézési határidő meghosszabbításáról ☞ Adózó értesítése a kapcsolódó vizsgálat kezdő és befejező időpontjáról ☞ Adózó értesítése külföldi adóhatóság megkereséséről ☞ Törvényben meghatározott esetekben határozat hozatala

Az adózó jogai és kötelezettségei az ellenőrzési eljárásban

Az adózót is terhelik kötelezettségek, illetve megilletik bizonyos jogok az ellenőrzés során. Az erre vonatkozó szabályokat az Art. 99–100. §-ai tartalmazzák.

Az adózó az ellenőrzés során köteles az adóhatósággal együttműködni, az ellenőrzés feltételeit a helyszíni ellenőrzés alkalmával biztosítani, ha adómentesség, adókedvezmény illeti meg, ezt okirattal vagy más megfelelő módon köteles bizonyítani.

Az adózó jogosult az ellenőrzést végző személyazonosságáról és megbízásáról meggyőződni, az ellenőrzési cselekményeknél jelen lenni, és megfelelő képviselőről gondoskodni.

Ha a magánszemély adózó jogainak gyakorlásában akadályozott – az egyes adókötelezettségek teljesítésére irányuló, az adatok gyűjtését célzó, illetőleg az egyszerűsített ellenőrzés kivételével – kérheti az akadály megszűnéséig, de legfeljebb 60 napig az ellenőrzés megkezdésének elhalasztását, vagy az ellenőrzési cselekmények szüneteltetését. Ez kérhető a vagyonosodási vizsgálatok esetében is. Az ellenőrzés szünetelése az ellenőrzés időtartamába nem számít bele.

Az adózónak joga van az ellenőrzés során keletkezett iratokba betekinteni, a megállapításokkal kapcsolatban felvilágosítást kérni, azokra észrevételt tenni, bizonyítási indítványokat előterjeszteni, a jegyzőkönyvet megismerni, és a jegyzőkönyv átadását, kézbesítését követő 15 napon belül észrevételt tenni. Ha az adóhatóság a vizsgálat megállapításait más adózónál végzett kapcsolódó vizsgálat eredményével támasztja alá, az erről szóló jegyzőkönyvnek, illetőleg határozatnak az adózót érintő részét az adózóval részletesen ismertetni kell.

Ha az adózó megítélése szerint az ellenőrzés határidejének túllépése az adóhatóságnak felróható okból történik, a határidő lejártát követően kifogással fordulhat a felettes szervhez. A felettes szerv az adózó észrevételeinek figyelembevételével végzésben dönt az eljárási határidő meghosszabbításáról, vagy az eljáró adóhatóságot az ellenőrzés lezárására utasítja.

Képviselő

Az adózó az adóigazgatási eljárásban (az ellenőrzési, a hatósági és a végrehajtási szakaszban is!) jogosult képviselőről gondoskodni. [Art. 100. § (1) bekezdés c) pontja]

A képviselő nem más, mint az adózó helyett (vagy mellett!) eljárási cselekmények végzése, abból a célból, hogy az adózó jogai maradéktalanul érvényesüljenek. A képviselő elvégezheti mindazokat az eljárási cselekményeket, amelyek az adózót megilletik, vagy terhelik (pl. bizonyíték, jogorvoslati kérelem előterjesztése), részt vehet

továbbá azokon az eljárási cselekményeken, melyeken az adózó jogosult vagy köteles megjelenni. Kivétel ez alól, ha az adott eljárási cselekménynél a jogszabály megköveteli a személyes eljárást, például idézés esetén, ha az adózó személyes meghallgatása szükséges, helyette képviselő nem jelenhet meg, és nem tehet nyilatkozatot.

A képviselő képviseleti jogosultságát az adóhatóság – az Art. adótitokra vonatkozó, valamint a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.) szabályaira is tekintettel – minden esetben megvizsgálja. Így például a magánszemély adózó más nagykorú személy részére adott eseti meghatalmazásánál megvizsgálja, hogy a képviselőként eljáró személy az arra jogosulttól származó írásos (közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt) meghatalmazással rendelkezik-e.

Az adózó olyan meghatalmazást, megbízást is adhat, amely a képviselőt nem csak egy adott ügygel kapcsolatos eljárásra, vagy azon belül csak egyes cselekményekre elvégzésére jogosítja fel, hanem hosszabb távra, az ügyek, kötelezettségek meghatározott csoportjában, csoportjaiiban állandó jelleggel – visszavonásig – jogosítja képviselőre. Ez az állandó meghatalmazás (megbízás) intézménye.

Az adóigazgatási eljárásban keletkezett iratokat, ha az adózónak törvényes képviselője, ügygondnoka vagy írásban meghatalmazott képviselője van, azok részére kell kézbesíteni. A személyes megjelenésre szóló idézés kézbesítése azonban mindig a megidézett személy részére történik (képviseelőjének egyidejű értesítésével). [Ket. 40. § (7) bekezdése]

Az adóhatóság előtti képviselőről részletesen rendelkezik az APEH elnökének 7010/2004. (AEÉ. 1/2005.) irányelve.

Az adóhatóság jogai és kötelezettségei az ellenőrzési eljárásban

Az erre vonatkozó részletes szabályokat az Art. 97–98. §-ai, valamint 101–103. §-ai tartalmazzák. Ezek alapján az adóellenőr az ellenőrzés megkezdését megelőzően – erre történő külön felhívás nélkül is – köteles magát és az ellenőrzési jogosultságát igazolni, az adózót az ellenőrzés típusáról, tárgyáról és várható időtartamáról tájékoztatni.

Az adóellenőr az ellenőrzés során köteles a tényeket, körülményeket, adatokat értékelni, az adózót, képviselőjét, meghatalmazottját, alkalmazottját az ellenőrzés során tett megállapításairól tájékoztatni. Az adóellenőr köteles az adózó által felajánlott bizonyíték visszautasítását előzetesen szóban, majd az ellenőrzésről szóló jegyzőkönyvben írásban is indokolni.

Az ellenőrzés során a tényállást az adóhatóság köteles tisztázni és bizonyítani, kivéve, ha törvény a bizonyítást az adózó kötelezettségévé teszi. Az adóhatóság a tényállás tisztázása során az adózó javára szolgáló tényeket is köteles feltárni. A nem bizonyított tény, körülmény – a becslési eljárás kivételével – az adózó terhére nem értékelhető.

Az adóellenőr az ellenőrzés során (többek között)

- az adóköteles tevékenység, vagyontárgy vagy jövedelem ellenőrzéséhez szükséges helyiségekbe beléphet,
- a vállalkozási tevékenységgel összefüggő járműveket, járművek rakományát, helyiségeket, helyszínt átvizsgálhat,
- iratokat, tárgyakat, munkafolyamatokat vizsgálhat meg,
- az adózótól, képviselőjétől, alkalmazottjától felvilágosítást, más személyektől nyilatkozatot kérhet,
- tisztázhatja az adóköteles tevékenységben résztvevők személyazonosságát, részvételük jogcímét,
- az adózóval szerződéses kapcsolatban álló más adózónál kapcsolódó vizsgálatot végezhet, más, a tényállás tisztázásához szükséges bizonyítást folytathat le.

A revizor tehát jogosult a magánszemélyt személyazonosságának igazolására felhívni. Az igazolatott köteles a személyazonosító adatait hitelt érdemlően igazolni. A személyazonosság igazolására elsősorban a személyi igazolvány szolgál, elfogadható továbbá minden olyan okmány (pl. útlevel, jogosítvány), amelyből az igazolatott kiléte hitelt érdemlően megállapítható. Az adóhatóság más jelen lévő, ismert személyazonosságú személy közlését is elfogadhatja igazolásként.

Az igazoltatás megtagadása esetén a személyazonosság megállapítására az adóhatóság a rendőrség közreműködését veheti igénybe. Az igazoltatás csak a személyazonosság megállapításához szükséges ideig tarthat, az igazoltattal az igazoltatás során közölni kell annak okát.

Ha az adózó, képviselője, alkalmazottja a személyes megjelenési kötelezettségének szabályszerű idézés ellenére nem tesz eleget, és távolmaradását megfelelően nem igazolja, az illetékes adóhatóság vezetője elrendelheti az elővezetését. Az elővezetés foganatosításához az ügyész jóváhagyása szükséges. Az elővezetést a rendőrség a rá vonatkozó szabályok szerint foganatosítja.

Ha az adózó az ellenőrzést az adóellenőr veszélyeztetésével, fenyegetésével akadályozza, az adóhatóság a rendőrségről szóló törvény szerinti rendőri intézkedés megtételét kezdeményezheti.

Külön is szabályozza a törvény a revizor lakásba való belépését: A vállalkozási tevékenységet nem folytató magánszemély lakásában az adóellenőr akkor jogosult az ellenőrzést lefolytatni, ha az adókötelezettség a lakással, mint vagyontárggyal kapcsolatos, vagy az adózó jövedelme a lakás hasznosításából származik, vagy valószínűsíthető, hogy a lakásban vállalkozói igazolványhoz kötött

tevékenységet bejelentés nélkül végeznek. Természetesen ez a szabály nem azt jelenti, hogy a revizor egyébként nem léphet be a lakásba, mivel a belépés megtagadása egyrészt nem életszerű, másrészt arra kényszerítené a revizort, hogy az adóhatóság hivatali helyiségébe idézze az adózót.

Ha az adózó a vállalkozási tevékenységéhez más személy ingatlanát veszi igénybe, az ingatlan tulajdonosa köteles túrni az adóhatóság helyszíni ellenőrzését.

Az adóellenőr jogosult a vállalkozási tevékenységgel összefüggésbe hozható helyszíni, helyiség és jármű átvizsgálására, valamint a helyszínen talált jármű rakományának ellenőrzésére, ha az adózó, képviselője, megbízottja, alkalmazottja nyilatkozatai, nyilvántartásai vagy más azonosított és ellenőrzött forrásból származó adatok alapján megalapozottan feltehető, hogy az adózó a bevallási, bizonylatkiállítási és megőrzési, nyilvántartás-vezetési (könyvvezetési) kötelezettségei teljesítésének szempontjából jelentős tárgyi bizonyítási eszközt elrejt, megsemmisít, illetőleg a vállalkozás valós körülményeit leplezi. E rendelkezés lakás átvizsgálására csak abban az esetben alkalmazható, ha a lakás valamely helyisége a vállalkozási tevékenység helyszíne.

Az átvizsgálást az ellenőrzést végző adóhatóság rendeli el. Az átvizsgálás lefolytatásához az ügyész előzetes jóváhagyása szükséges, kivéve, ha alapos okkal feltehető, hogy az átvizsgálás késedelmes lefolytatása az ellenőrzés céljának megghiúsulását eredményezné. Előzetes ügyészi jóváhagyás nélkül lefolytatott átvizsgálás esetén az adóhatóság az átvizsgálást elrendelő végzés, valamint az arról készített jegyzőkönyv másolati példányának megküldésével utólag értesíti az ügyészséget a foganatosított intézkedésről. Közjegyzői, ügyvédi, adószakértői, okleveles adószakértői, adótanácsadói, illetve könyvviteli szolgáltatást végző iroda átvizsgálása kizárólag előzetes ügyészi jóváhagyás alapján történhet. Az átvizsgálást elrendelő végzésben – ha ez lehetséges – meg kell jelölni azokat a tárgyi bizonyítási eszközöket minősülő dolgokat, amelyek megtalálása érdekében az átvizsgálás szükséges.

Az átvizsgálásra vonatkozó végzések, intézkedések ellen jogszabálysértésre hivatkozással az adózó az intézkedéstől, illetve a végzés közlésétől számított 8 napon belül – az ügyész által előzetesen jóváhagyott, átvizsgálást elrendelő végzés kivételével – panasszal élhet. A panaszt az adóhatóság felettes szerve a benyújtástól számított 15 napon belül elbírálja. A panasznak az intézkedés végrehajtására nincs halasztó hatálya.

A becslésre vonatkozó általános szabályok

A becslés olyan bizonyítási módszer, amelynek során az adóhatóság a törvénynek megfelelő, a valóságos adó, illetve költségvetési támogatás alapját valószínűsíti. Ez azt jelenti, hogy ha nem lehet az adóalapot pontosan

meghatározni, akkor a becsléssel megállapított összeget kell az adó alapjának tekinteni. Mivel az Art. a becslési eljárás egyik speciális módszereként határozza meg a vagyonosodási vizsgálatot, ezért lefolytatására kizárólag a törvényben meghatározott esetekben és feltételek fennállása esetén van lehetőség.

Az eljárás során az adóhatóságnak kell bizonyítani, hogy a becslés alkalmazásának a feltételei fennállnak, továbbá azt, hogy a becslés alapjául szolgáló adatok, tények, körülmények, valamint a becslés során alkalmazott módszerek az adó alapját valószínűsítik.

Az alkalmazhatóság azt jelenti, hogy a becslés lefolytatása (az alapul szolgáló adatok, tények, körülmények, az alkalmazott megfelelő módszer) az adó alapjának valószínűsítésére alkalmas, azaz a valós adóalapot másként, mint becslés alkalmazásával nem lehetne megállapítani.

Az Art. szabályai szerint becslés alkalmazható

- a) a vagyonszerzési illeték alapjának megállapításánál,
- b) ha az adó, illetve a költségvetési támogatás alapja nem állapítható meg,
- c) ha az adóhatóság rendelkezésére álló, azok száma vagy tartalma miatt jelentősnek tekinthető adat, tény, körülmény alapján alaposan feltételezhető, hogy az adózó iratai nem alkalmasak a valós adó, illetve költségvetési támogatás alapjának megállapítására, vagy
- d) ha a magánszemély valószínűleg, hiányos bevallást vagy nyilatkozatot tett, vagy a nyilatkozattételt elmulasztotta.

A c) pont alkalmazásában jelentősnek tekinthető adat, tény, körülmény különösen a számla (egyszerűsített számla), nyugtaadási kötelezettség adóéven belüli ismételt elmulasztása, igazolatlan eredetű áru forgalmazása, be nem jelentett alkalmazott foglalkoztatása, továbbá az adózó tevékenységével, eredményével összefüggő iratok, nyilatkozatok és az adott tevékenységre vonatkozóan szakértők által kidolgozott jövedelmezőségi, élőmunka- és anyagszükségleti mutatók, standardok közötti lényeges eltérés.

Az előző esetekben joggal merülhet fel kétség az adózó könyveinek hitelességével kapcsolatban, hiszen az a bevétel, amelyről az adózó nem állít ki számlát (nyugtát) nagy valószínűséggel nem fog a könyvekben sem szerepelni, és ugyanígy nem fog szerepelni a könyvekben annak az árunak az értékesítése sem, amelynek beszerzéséről az adózó nem rendelkezik hiteles bizonylattal.

A becslésnél az adóalap megállapítása szempontjából lényeges, rendelkezésre álló tényeket, körülményeket, bizonyítékokat, nyilatkozatokat kell figyelembe venni és együttesen értékelni. A bevétel vagy a kiadások egy részének ismeretében az adóalap valószínűsíthető bizonylatok, adatok, nyilatkozatok beszerzésével, szemlével, próbagyártással, leltározással és más megfelelő módszerrel.

Becsléssel kell megállapítani az adóalapot akkor is, ha az adóalap megállapítására azért nincs mód, mert sem a bevételekről, sem a kiadásokról adatok, iratok, más bizonyítékok nem állnak az adóhatóság rendelkezésére, és ezek hiánya nem az adózó érdekkörén kívül eső okra vezethető vissza. A becslésnél az adóalapot az adóhatóság az eset körülményeire tekintettel valószínűsíti. Ennek során az azonos időszakban hasonló tevékenységet, hasonló körülmények között folytatódó adózók – magánszemély adózó esetében a munkaviszony keretében hasonló tevékenységet, hasonló körülmények között végzők – kereseti, jövedelmi viszonyait figyelembe kell venni.

Az adózó iratai több okból lehetnek alkalmatlanok arra, hogy azokból a tényleges adófizetési kötelezettség meghatározható legyen. Az első ilyen ok az, ha az adózó iratai vagy teljesen hiányoznak, vagy oly mértékben hiányosak, hogy abból a valós adó és költségvetési támogatás alapjának és összegének megállapításához nem áll elegendő adat rendelkezésre.

A becslésnél az adóalap az adóhatóság – az eset körülményeire tekintettel – valószínűsíti. A becslés lefolytatásához minden rendelkezésre álló adatot fel kell használni, valamennyi bizonyítékot össze kell gyűjteni, ezeket együttesen kell értékelni, és logikai összefüggések alapján lehet az adó alapjára és összegére vonatkozó következtetéseket levonni.

A becslés alapján számított adóalaptól (költségvetési támogatás alapjától) való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal bizonyíthatja.

A becslés alkalmazása során gyakran előfordul, hogy az adózó az adóhatóság által becsléssel megállapított adóalaptól való eltérés bizonyítékaként más adózóval fennálló szerződéses vagy egyéb kapcsolatra hivatkozik, azonban ezt az állítását sem saját, sem az érintett más adózó bevallása, sem a más adózónál végzett ellenőrzés adatai nem támasztják alá. A törvény erre az esetre kimondja, hogy az adóhatóság az adózó állításának valóságtartalmát a szerződéses, vagy egyéb üggyellett érintett adózónál végzett kapcsolódó vizsgálat alapján vizsgálja, feltéve, hogy a kapcsolódó vizsgálat elrendelését az Art. egyéb rendelkezései nem zárják ki.

Ha a kapcsolódó vizsgálat eredménye az adózó állítását nem támasztja alá (azaz az adózó bizonyítási indítványa sikertelen), az adóhatóság az alaptalan és az eljárást szükségtelenül akadályozó bizonyítási indítványt előterjesztő adózót 200 ezer, illetve 500 ezer forintig terjedő bírsággal sújthatja. Ezt a rendelkezést a 2006. szeptember 15. napját követően indult ellenőrzésekre lehet alkalmazni.

A vagyongyarapodásos vizsgálatra vonatkozó speciális szabályok

Ha az adóhatóság megállapítása szerint az adózó vagyongyarapodásával és az életvitelére fordított kiadásokkal nincs arányban az adómentes, a bevallott és a bevallási

kötelezettség alá nem eső, de megszerzett jövedelmének együttes összege, az adóhatóság az adó alapját is becsléssel állapítja meg. Ez esetben – figyelemmel az ismert és adóztatott jövedelmekre is – az adóhatóságnak azt kell megbecsülnie, hogy a vagyongyarapodás és az életvitel fedezetéül a magánszemélynek milyen összegű jövedelemre volt szüksége.

Az adóhatóság a feltárt adóalapot annak az évnek az összevonás alá eső jövedelméhez számítja hozzá, amelyre nézve a jövedelemeltitkolást megállapítja. Ha a vagyongyarapodás forrásaként az adózó többévi eltitkolt jövedelme szolgált, az adóhatóság a vizsgálattal érintett évek között a jövedelmet egyenlő arányban megosztja, és az adót az egyes években hatályos jövedelemadó törvényekben meghatározott – összevonás alá eső jövedelmekre vonatkozó – adómértékkel állapítja meg.

A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést ebben az esetben is az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja. A vagyonosodási vizsgálatok alá vont adózók gyakran hivatkoznak arra, hogy a vagyongyarapodás forrására olyan időszakban tettek szert, amely időszakra adóigazgatási eljárás nem folytatható: azaz a vagyongyarapodás forrását az adó megállapításához való jog elévülési idejét megelőzően szerezték.

A törvény alapján nem csak a magánszemély valótlan vagy hiányos tartalmú bevallása, hanem valótlan vagy hiányos nyilatkozata, illetve a nyilatkozattétel elmulasztása esetén is alkalmazható a becslés. E szabály arra a nyilatkozatra vonatkozik, amelyet a magánszemély akkor köteles megtenni, ha az adóhatóság bevallása kiegészítésére hívja fel. Míg az adózó saját adóügyében fő szabály szerint nem köteles nyilatkozatot tenni, a bevallás kiegészítésre való felhívása esetén azonban igen. Az erre vonatkozó szabályokat az Art. 91. §-a részletezi.

Az állami adóhatóság a bevallásban közölt adatok kiegészítésére hívhatja fel azokat a magánszemélyeket, akiknek a bevallott jövedelme egymást követő kétéves bevallási időszak tekintetében sem éri el a mindenkori minimálbért. A felhívás alapján a magánszemély az adóévben szerzett összes jövedelem (bevétel) felhasználásáról (kiadásáról, ráfordításáról, befektetéséről), továbbá annak forrásairól nyilatkozatot tesz.

Ha az állami adóhatóság a magánszemélyt bevallásának kiegészítéseként nyilatkozattételre kötelezi, ellenőrizheti – a más személyekkel közös háztartásra vonatkozó, illetőleg más személyek törvény vagy szerződés alapján történő eltartásával kapcsolatos azon adatokat, – a házastársi (élettársi) vagyonközösséghez tartozó, illetőleg az adózó használatában lévő vagyontárgyak olyan jellemzőit, amelyek az adózó valós jövedelem (bevétel) felhasználásának és forrásának megállapításához elengedhetetlenek.

Az állami adóhatóság megvizsgálja, hogy a nyilatkozatban megjelölt felhasználásra (kiadásra, ráfordításra, befektetésre) a magánszemélynek a bevallott jövedelme

és egyéb forrása nyújthatott-e elegendő fedezetet. Amennyiben a felhasználáshoz a bevallott jövedelem és egyéb forrás nem adhatott elégséges fedezetet, vagy a magánszemély – az adóhatóság külön felhívására – a nyilatkozatban foglaltakat hitelt érdemlően nem igazolja, az adóhatóság a magánszemély bevallásának utólagos ellenőrzését rendeli el.

A bevallás kiegészítésére történő felhívás tulajdonképpen az ellenőrzésre kiválasztásnak egy speciális módszere. A becslésre nem a felhívásra adott nyilatkozatban foglaltak elbírálása során, hanem az ennek alapján elrendelt adóellenőrzési eljárásban kerül sor.

Amennyiben az adóhatóság az adózót nem jelöli ki ellenőrzésre, az erről szóló értesítés postára adását követően haladéktalanul megsemmisíti mindazon adatokat, amelyek a nyilatkozat kapcsán tudomására jutottak.

A már elévült és lezárt adójogi jogviszonyokkal kapcsolatos bizonyítás az elévülést követően rendkívül nehéz, hiszen például az adózással kapcsolatos iratok általában már nem állnak rendelkezésre, a szerződéses kapcsolatban állt személyek esetleg már nem fellelhetők, vagy az idő múlásával az ügylet részleteiről már nem tudnak bizonyítékként értékelhető nyilatkozatot tenni.

Az elévülési időt megelőző szerzésre hivatkozás azonban a vagyonosodási vizsgálat érdemi kérdése, ez dönti el, hogy az adóhatóság a szerzéssel kapcsolatban adóigazgatási eljárás, vagyonosodási vizsgálat folytatására és adómegállapításra jogosult-e.

A törvény a visszaélések visszaszorítása érdekében az elévülési időt követően az elévülési idő előtti szerzésre hivatkozás esetére a szerzés forrásának, tényének, időpontjának igazolására szolgáló bizonyítás lehetőségét korlátozza. Az okirati bizonyítás elsősorban az adóhatóság rendelkezésére álló adatokkal (adóbevallások, adóhatósági határozatok), közhiteles nyilvántartás adataival, jogerős bírósági/hatósági határozat adataival, az elévülési időt megelőzően kiállított egyéb közokirat adataival, illetve bankszámla, értékpapírszámla adataival történhet. Mivel ezen bizonyítás körében az adózó gyakorlatilag az adóigazgatási eljárás lefolytatásának akadályát (az elévülési idő elteltét) igazolja, az adóhatóság az elévülési időt megelőző időszakra csak ezen bizonyítás valóságtartalmát vizsgálhatja. Ha az adózó állítása a bizonyítékok vizsgálata alapján valósnak bizonyul, a szerzéssel kapcsolatban az elévülési időt megelőző időszakra a vagyonosodási vizsgálat nem terjedhet ki, ellenkező esetben a szerzésre a vagyonosodási vizsgálat lefolytatható. Azaz ebben az esetben nem elévülési időszak meghosszabbításáról van szó, hiszen ha bebizonyosodik, hogy megjelölt időszakban keletkezett az adózatlan jövedelem, nincs mód az adókötelezettség (elévülési időn túli) érvényesítésére.

Az okirati bizonyításra vonatkozó rendelkezéseket csak a 2006. szeptember 15. napját követő szerzésekre lehet alkalmazni.

Közhiteles nyilvántartásnak minősül az ingatlan-nyilvántartás, a földhasználati nyilvántartás, a zálogjogi nyilvántartás, a gépjármű-nyilvántartás, az úszólétesítmény-nyilvántartás, a léggépjármű-nyilvántartás, a cégnyilvántartás, a magyar jog szerint egyéb közhiteles nyilvántartás, továbbá a nyilvántartás helye szerinti állam joga szerint közhitelesnek minősülő nyilvántartás.

Szerzésnek minősül a vagyongyarapodás forrása felett a rendelkezési jognak, és/vagy a használat jogának, és/vagy a hasznosítás jogának, és/vagy a birtoklás jogának megszerzése, illetve a bankszámlán (pénzforgalmi számlán), értékpapírszámlán történő jóváírás.

A bizonyítási teher

A vagyongyarapodási vizsgálatok során az adóalap jogszerű megállapítása azt jelenti, hogy az ellenőrzés a törvényi követelményeknek megfelelően az adóalapot valószínűsíti, és az így megállapított adóalapot, az ellenkező bizonyításig minden esetben úgy kell tekinteni, mint ha az ténylegesen a becsült összegben merült volna fel.

A következetes bírói gyakorlat szerint önmagában már a bevallási adatok és a feltárt tagi hitel, vagyoni betét, egyéni vállalkozói veszteség összege közötti ellentmondás is megalapozza a becslés alkalmazhatóságát. (LB Kfv.I.35. 155.2005/8., Pest M. B. 3.K.26.101/2004/10. Fővárosi B. 12.K.3660826/2000/10., B.-A.-Z. M. B. 19.K.21. 196/2004/21., és K.20.297/2003/9., Békés M. B. I.K.23. 042200610.)

A 2006. szeptember 15-e után indult ellenőrzési eljárásokban, így a vagyongyarapodási vizsgálatok esetén is a bizonyítási teher megfordulhat, az adózónak kell bizonyítani, hogy vagyongyarapodása adózott, illetőleg adómentes jövedelemből származik. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az általa megjelölt vagyonelemeket az adóhatóságnak bizonyítási eljárás nélkül el kell fogadnia (Art. 108. § (8) bekezdés).

Adatgyűjtésre irányuló ellenőrzés

Az adóhatóság az ellenőrzés célját – többek között – az adatok gyűjtését célzó ellenőrzéssel valósítja meg. Vagyonosodási vizsgálatot is megelőzhet ilyen ellenőrzés. Az Art. 119. §-a alapján az adóhatóság – az adatgyűjtésre irányuló ellenőrzés keretében – az adózó nyilvántartásában, bevallásában szereplő adatok, tények, körülmények valóságtartalmának, illetőleg ezek hitelességének megállapítása érdekében a bevallási időszak lezárását megelőzően is gyűjthet adatokat, illetőleg végezhet helyszíni ellenőrzést. Az adóhatóság – több más mellett – a bejelentett tények, adatok, körülmények valódiságát vizsgálja.

Az írásbeliségen alapuló adókötelezettségek teljesítésének az ellenőrzése tipikusan az adózók által nyilvántartott és megőrzött bizonylatok vizsgálatával történik. Önmagában

azonban az iratok nem minden esetben képesek alátámasztani az adózó adóbevallásának, adófizetési kötelezettségének valós alapját. Az iratok alapján az adóhatóság a múltban megtörtént eseményekről értesül, de azt nehéz utólag kontrollálni, hogy az iratokban foglalt gazdasági események éppúgy történtek-e, mint ahogyan azt az iratok tanúsítják.

Határidők az ellenőrzési eljárásban

Az adózók jogbiztonsága és az adóigazgatási eljárások elhúzódtásának megakadályozása érdekében az adóhatósági ellenőrzések lefolytatására nyitva álló határidőt, illetőleg az annak meghosszabbítására vonatkozó előírásokat az Art. részletesen szabályozza. Az adóhatóságnak az ellenőrzés vizsgálati programját oly módon kell meghatározni, hogy az ellenőrzésre előírt törvényi határidőt megtudja tartani [Art. 92. § (1) bekezdés].

Az ellenőrzés befejezésének határideje – beleértve az ellenőrzés megkezdésének és befejezésének napját – 30 nap, ez vonatkozik például az adatgyűjtésre vonatkozó ellenőrzésre. A bevallás utólagos ellenőrzését, illetőleg az ismételt ellenőrzést 90 napon belül kell az adóhatóságnak befejeznie, alapvetően ez a határidő vonatkozik a vagyongyarapodási vizsgálatokra. A határidő számításánál az ellenőrzés kezdő időpontja a megbízólevél átadásának napja [Art. 92. § (4)–(5) bekezdés].

Az ellenőrzés határidejébe nem számító időtartamok

Ha az ellenőrzés során az adóhatóság más adózóra kiterjedően kapcsolódó vizsgálat lefolytatását rendeli el (például az adózónak kölcsönt adó személyekre vonatkozóan), a kapcsolódó vizsgálat időtartama az ellenőrzés határidejébe nem számít bele, és az adóhatóság a kapcsolódó vizsgálat időtartama alatt az ellenőrzést a kapcsolódó vizsgálat nem érintett kérdésekben folytathatja. A kapcsolódó vizsgálat kezdő és befejező időpontjáról az adóhatóság az adózót értesíti [Art. 92. § (7) bekezdés].

Ha az adóhatóság az adókötelezettség megállapításához szükséges tény vagy körülmény tisztázása érdekében a kettős adózás elkerüléséről szóló egyezmények, illetőleg az Európai Közösség adóügyi együttműködési szabályai alapján külföldi adóhatóságot keres meg, az értesítés postára adásától a külföldi adóhatóság válaszának megérkezéséig eltelt időtartamot a megkereséssel érintett adó, illetőleg költségvetési támogatás tekintetében az ellenőrzés határidejének számításánál figyelmen kívül kell hagyni. Az adóhatóság az adózót a megkeresésről a megkereséssel egyidejűleg értesíti. Az ellenőrzési határidő meghosszabbításáról a felettes adóhatóság végzésben dönt [Art. 92. § (8) bekezdés].

Nem számít be az ellenőrzés határidejébe az iratok pótlására, rendezésére, javítására engedélyezett időtartam [Art. 95. § (4) bekezdés].

Amennyiben az ellenőrzés lefolytatásához szükséges számla (egyszerűsített számla), illetőleg bizonylat idegen nyelven áll rendelkezésre, és az adójogi tényállás tisztázása másként nem lehetséges, az adózó köteles felhívásra annak hiteles magyar nyelvű fordítását az adóhatóság részére átadni. A felhívástól a kötelezettség teljesítéséig eltelt időtartamot az ellenőrzés határidejének számításánál figyelmen kívül kell hagyni [Art. 95. § (2) bekezdés].

Kizárólag a magánszemély (ideértve az egyéni vállalkozót is) adózónak joga van arra, hogy amennyiben jogainak gyakorlásában akadályozott – az egyes adókötelezettségek teljesítésére irányuló, az adatok gyűjtését célzó, illetőleg az egyszerűsített ellenőrzés kivételével – kérheti az akadály megszűnéséig, de legfeljebb 60 napig az ellenőrzési cselekmények szüneteltetését. Az adóhatóság az adózó kérelmében foglalt indokok alapján mérlegeli, hogy indokolt-e az ellenőrzési cselekmények szüneteltetése (pl. az adózó hosszú gyógykezelése miatt). Abban az esetben, ha engedélyezi, úgy az ellenőrzés szünetelése az ellenőrzés időtartamába nem számít bele [Art. 100. § (2) bekezdés].

A határidő meghosszabbítása

Gyakran kerül sor a vagyonosodási vizsgálatoknál az ellenőrzési határidő meghosszabbítására. Az ellenőrzésre előírt határidőt az ellenőrzést végző adóhatóság indokolt kérelmére a felettes szerv egyszer, legfeljebb 90 napig terjedő időtartammal meghosszabbíthatja. A másodfokú adóhatóság felettes szerve az ellenőrzési határidőt rendkívüli körülmények által indokolt esetben egyszer további 90 napig terjedő időtartammal meghosszabbíthatja. Az állami adóhatóság vezetőjének, a vámhatóság vezetőjének indokolt kérelmére az adópolitikáért felelős miniszter az ellenőrzési határidőt egyszer, további 120 nappal meghosszabbíthatja. Az ellenőrzési határidő meghosszabbításáról a felettes adóhatóság végzésben dönt. [Art. 92. § (2), (9) bekezdés].

Az ellenőrzési határidő meghosszabbításának hiányában (vagyis ha a határidő meghosszabbítását az adóhatóság nem kérte, vagy a felettes szerv a kérelmet elutasította) az ellenőrzést az adóhatóságnak a törvényben előírt módon és határidőben kell lezárni [Art. 92. § (3) bekezdés].

Az ellenőrzési határidő túllépése

Az adóhatóság az ellenőrzési határidő lejártát követően ellenőrzési cselekményeket nem végezhet, köteles az ellenőrzést lezárni, a jegyzőkönyvet a rendelkezésre álló adatok alapján elkészíteni. A határidő lejártát követően végzett eljárási cselekmények során beszerzett bizonyítékok nem használhatóak fel [Art. 92. § (10) bekezdés].

Az adózó, ha megítélése szerint az ellenőrzés határidejének túllépése az adóhatóságnak felróható okból történik, a határidő lejártát követően kifogással fordulhat a felettes szervhez. A felettes szerv az adózó észrevételeinek figyelembevételével végzésben dönt az eljárási határidő meghosszabbításáról, vagy az eljáró adóhatóságot az ellenőrzés lezárására utasítja [Art. 100. § (5) bekezdés].

A vagyonosodási vizsgálat menete

Az utólagos adónem vizsgálat keretében végrehajtandó vagyonosodási vizsgálat két fő szakaszból áll

1. Az adóhatóság felkészülése az ellenőrzésre:

- az ellenőrzésre történő kiválasztás, az adatbázisok szűrése
- a kapott adatok elemzése, a vizsgálati program összeállítása
- a megbízólevél kiállítása
- az adózó kiértesítése, az írásbeli nyilatkozat megküldése

2. Ellenőrzés:

- értesítés (idézés) átvétele, a megbízólevél átadása és átvételének igazoltatása
- a tényállás tisztázása
 - = nyilatkozattétel
 - = adatgyűjtés
 - = kapcsolódó vizsgálat lefolytatása
 - = nemzetközi megkeresések
 - = a bizonyítás egyéb eszközeinek igénybevétele
- a vizsgálati eredmények értékelése
 - = a feltárt adatok bizonyítóerejének vizsgálata
 - = az elemzés realizálása mérlegmódszerrel
- a megállapítások írásba foglalása, a jegyzőkönyv átadása
- adózó észrevételezése

[a következő két pont opcionális:

- kiegészítő vizsgálat lefolytatása (például az észrevételek alapján), kiegészítő jegyzőkönyv átadása
- kiegészítő jegyzőkönyvre adózó észrevételezése]

A kiválasztás alapját képező információk

A vagyongyarapodási vizsgálatokra az adózó magánszemélyeket nem véletlenszerűen, hanem célzottan választják ki. Az ellenőrzés tehát gyakran már egy gyanút fogalmaz meg, fenntartva természetesen annak a lehetőségét, hogy a magánszemély tudja igazolni vagyongyarapodását, és azt, hogy jogszerűen nem fizetett a gyarapodást megalapozó jövedelem után adót, mert például az adómentes forrásból származott.

Az ellenőrzésre történő kiválasztás alapjául szolgáló információk származhatnak a bevallásadatokból, más adózóknál végzett ellenőrzésekből, a bevallásadatokat is alátámasztó ún. kontrollinformációkból, más hatóságok (ingatlan-nyilvántartás, cégnyilvántartás, gépjármű-nyil-

vántartás stb.) nyilvántartásaiból, más hatóságok jelzéseiből, más országok (jellemzően EU-tagországok) rendszeres adatszolgáltatásaiból, illetve EU-tagországok és harmadik országok külön kérésre megküldött adataiból, illetve közérdekű bejelentésekből.

Érdemes áttekinteni, hogy az Art. 3. számú melléklete milyen adatszolgáltatásokat ír elő, ugyanis ezeket az adóhatóság automatikusan, a saját adatállományaként tudja elemezni. Rendszeresen adatot szolgáltat az APEH részére

- a kifizető és a munkáltató,
- a biztosítóintézet,
- az ingatlanügyi hatóság,
- a hitelintézet és a befektetési szolgáltató,
- a vámhatóság és az önkormányzat jegyzője,
- a nyugdíjat, rehabilitációs járadékot folyósító szerv,
- az építésügyi hatóság,
- a közúti közlekedési nyilvántartási szerv,
- az első fokon eljáró közlekedési igazgatási hatóság,
- az okmányiroda,
- a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartását kezelő központi szerv
- az építésfelügyeleti hatóság,
- az új közlekedési eszközt értékesítő adózó,
- az állami foglalkoztatási szerv
- az adókedvezményre jogosító igazolást kiállító szerv,
- a nyomtatványt forgalmazó (alforgalmazó) a számla és nyugtatombökről,
- a költségvetési támogatás igénybevételéhez felhasználható igazolásokról az igazolást kiállító szerv.

Az adatszolgáltatások részletes ismertetésétől – területi okok miatt – most eltekintünk, a hivatkozott jogszabályhelyen ezek részletesen megismerhetők.

Ezen adatszolgáltatások és a már említett egyéb információforrások alapján kritériumokat lehet felállítani, hogy milyen esetekben lehet egy adózó kockázatos, ahol érdemi megállapításokra vezethet egy vagyonosodási vizsgálat.

Általános, a magánszemélyre vonatkozó adatok:

- a bevallások adatai, az adóbevallások beadásának elmulasztása, kontrollinformációk elemzése, a benyújtott kontrollinformációk ellentmondásban állnak az adóbevallások adataival;
- az adózói életút kockázatos magatartási formái;
- nagy értékű ingatlan építése, adásvétele; ingó vásárlás (személygépkocsi, vitorlás hajó, motorcsónak, repülőgép, helikopter);
- nagy összegű biztosítás vagy pénzügyi intézeti kifizetés;
- tőkeszámlára történő befektetés;
- kapcsolódó vagyonszámla eredménye, magánszemély kölcsönnyújtása;
- a magánszemély vagy más adózó adományt vagy kölcsönt igazolt az ellenőrzött adózó számára;
- a társigazgatóságok, társosztályok adóellenőrzéseinek eredményei;

- más hatóságok (pl. VPOP, rendőrség) jelzései, pénzmossás gyanúja;
- közérdekű bejelentés, az adózó vagyongyarapodásával kapcsolatos bejelentések.

Egyéni és társas vállalkozókra vonatkozó adatok:

- az APEH ellenőrzési irányelvben kiemelt tevékenységek végzése;
- nagy összegű tőkebetétet feltüntető egyéni vállalkozók;
- több éve veszteséges egyéni vállalkozás és vállalkozási kivét hiánya;
- nincs vállalkozói kivétből és osztalékból származó jövedelem;
- az egyéni vállalkozó az adóbevallásban minimálbérnek megfelelő, vagy annál kisebb jövedelmet tüntet fel;
- nagy összegű értékcsökkenés bevallása, ami nagy értékű tárgyi eszközök meglétére utalhat, nagy összegű beruházás elszámolása, nagy összegű támogatás igénylése;
- társas vállalkozásnak nagy összegű tagi kölcsönt nyújtó magánszemély, tagi betét befizetése, társas vállalkozásban tőkeemelés, üzletrésztársasárlás;
- a cégnyilvántartás adatai alapján: adóalanyi hierarchia térkép szerint több vállalkozásban birtokolt tulajdonrész, érdekeltség, kapcsolt vállalkozások kialakítása, nagy értékű vagyoni betét vagy üzletrész tulajdonlása, vétel-eladása, vállalkozásból vagyon kivonása;
- magas hátralékot hátrahagyó (felszámolás alatt álló), és jogutód nélkül véglegesen megszűnt társaságok tulajdonosainak, tisztségviselői;
- fikatív számla ügyletek feltárása (bevételek eltitkolás, fikatív számla befogadás).

Az APEH 2006–2009. évi ellenőrzési irányelveiben kiemelt (tehát kockázatos!) tevékenységek a következők: építőanyag-kereskedelem, kereskedelmi-szálláshely szolgáltatás, személygépjármű-javítás, bútorgyártás, ingatlanügynöki és ingatlanközvetítői tevékenység, fodrászati és szépségápolási tevékenység, kereskedelmi és vendéglátó tevékenység, húsfeldolgozás, baromfifeldolgozás, -termelés és -értékesítés, e-kereskedelem (elektronikus számlázás, internetes áruházak), munkaerő-kölcsönzési szolgáltatás, fuvarozás.

A 2009. évi ellenőrzési irányelv már most felhívja a figyelmet a következő évek adóellenőrzéseit előkészítő adatgyűjtések főbb irányaira, így az alábbi körökbe tartozóan (vagy csak érintetten!) akár már 2009-ben is számítani lehet a vagyonosodási vizsgálatok intenzitásának növekedésére:

- a foglalkoztatás szabályszerűsége a vendéglátóhelyeken;
- a rendezvényeken, kiállításokon foglalkoztatott hostessek és más dolgozók jogviszonya, adó- és járulékkötelezettsége;
- a szórakoztató tevékenységű egyesületek, klubok, szerencsejáték szervezők tevékenységének és gazdálkodásának jellemzői.

Ha az előzőekben felsorolt kockázati tényezők közül több is „ráillik” egy magánszemélyre, akkor nagy valószínűséggel kiválasztásra kerül, ezt követően már „manuálisan” elemzik a rendelkezésre álló adatait, szükség szerint további információk begyűjtésére is sor kerül (más hatóságoktól, külföldről, internetről, adatgyűjtésre irányuló ellenőrzésből stb.).

Az elemző munka eredményének figyelembevételével össze kell állítani egy vizsgálati programot, amelyet az ellenőrzés későbbi fázisaiban, az eljárási cselekmények függvényében szükség esetén pontosítani vagy módosítani kell. Az alkalmazható vizsgálati program lényeges elemeiben nem tér el a magánszemélyek esetében alkalmazott személyi jövedelem adókötelezettséget vizsgáló utólagos ellenőrzés programjától.

A megbízólevél kiállítása

Az elvégzett elemzésekből kell megállapítani a vizsgálat alá vonandó ellenőrzési időszakot. Ez azonban nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy a későbbiek folyamán – akár a vizsgálat közben is! – a vizsgált időszakot ne lehetne további évre vagy évekre kiterjeszteni. Erre mindenképpen szükség van abban az esetben, ha a vagyongyarapodás megállapítása – a kiválasztásnál előre nem ismert adatok miatt – több évet érint.

Az ellenőrzésre történő kiválasztást követően, a megbízólevél kiállítása az általános szabályoknak megfelelően történik. A megbízólevelén szereplő vizsgálatot végző revizorok személyének módosulása miatt minden esetben módosítani kell a megbízólevelet, és a módosított megbízólevelet szintén át kell adni az adózónak, és alá kell vele íratni. Csak azok a revizorok vehetnek részt az eljárási cselekmények végzésében, akik a megbízólevelén szerepelnek. A vagyonosodási vizsgálatot általános megbízólevellel nem lehet lefolytatni, viszont az ellenőrzés megkezdését megelőző vagy az ellenőrzési megállapításokat alátámasztó ún. adatgyűjtésre vonatkozó adóellenőrzések esetében az általános megbízólevellel is lefolytatható a vizsgálat.

Az adózó kiértesítése, a kérdőív, a megbízólevél átadása és átvételének igazoltatása

A megbízólevél kiállításával egy időben elkészül az adózó részére postázandó értesítő levél a vizsgálat elrendeléséről. A kiértesítéssel egy időben kerülhet postázásra

az adózó részére nyilatkozat formájában egy olyan kérdéssor, amely egyrésztől fontos induló információkat ad a vizsgálatához, másrésztől felgyorsítja az ellenőrzést. A kérdéssor szükség szerint további kérdésekkel is kiegészíthető.

Gyakran előfordul, hogy a kérdéssorra nem, vagy csak nagyjából adják meg a válaszokat. Természetesen a későbbiekben is lehet pótolni az adatokat, de egy elfelejtett kölcsönre vagy ajándékra vonatkozó hivatkozás bizonyító ereje gyengébb, mintha azt már az eredeti kérdőívre adott válaszban is feltüntették volna. Egyes adatok beszerzése időt is igényelhet, például a közüzemi számlák másolatainak beszerzése, ha azokat az adózó nem őrizte meg. Természetesen a meg nem őrzött számlák miatt az adózó nem szankcionálható, de őt terheli az eljárásban a másolatok beszerzése. Ennek elmulasztása viszont teherként nehezedhet rá a bizonyítékok értékelése során.

A kiértesítésben felhívják az adózó figyelmét arra, hogy a nyilatkozatában szereplő állítások igazolására minden birtokában lévő dokumentumot teljes körűen a revízió rendelkezésére kell bocsátania [Art. 95 § (3) bekezdése]. Erre a megbízólevél szerinti adózónak, vagy az Art. 7. § (1) bekezdése alapján érvényes meghatalmazással rendelkező képviselőnek van csak jogosultsága.

Sokszor az adózók az értesítést átveszik, de személyesen vagy meghatalmazott útján az idézett időpontra nem jelennek meg, ezzel akadályozzák az ellenőrzés megkezdését. Ilyen esetben az Art. 172. § (1) bekezdésének 1) pontja alapján – 200 ezer forintig terjedő – mulasztási bírságot lehet kiszabni. A mulasztási bírság kiszabásáról szóló határozatban részletesen indokolni kell a szankció alkalmazásának okait, be kell mutatni azokat az eljárási cselekményeket, melyekkel szemben adózó jogszabályba ütköző magatartást tanúsított.

Az ellenőrzés az erről szóló előzetes értesítés kézbesítéséről kezdődik [Art. 93. § (1)–(2) bekezdései]. Ha az adóhatóság az adózó előzetes értesítését mellőzi, az ellenőrzés a megbízólevél egy példányának átadásával kezdődik. Ha az adózó vagy képviselője, meghatalmazottja, alkalmazottja a megbízólevél átvételét megtagadja, az ellenőrzés két hatósági tanú jelenlétében az erről szóló jegyzőkönyv felvételével és aláírásával kezdődik. Az ellenőrzési határidő számítása a megbízólevél aláírásával kezdődik [Art. 92. § (4) bekezdés].

Önnek már jár?

ADÓháló hírlevél – friss hírlevélszolgálat hetente
www.ado.hu/adohalo

Kérdőív a vagyonosodási vizsgálatra kijelölt személy részére

- A vizsgált időszakban volt-e főállású illetve, mellékállású munkaviszonya – ha igen, pontosan hol, és mennyi volt az éves (havi) bruttó keresete? Rendelkezik-e erről munkáltatói igazolással?

- A vizsgált időszakban végzett-e valamilyen önálló tevékenységet (pl.: vállalkozói tevékenységet) – ha igen, mi volt ez a tevékenység, és azt az adóhatósághoz bejelentette-e?

- Önálló tevékenységéből mennyi nettó jövedelme volt évente (havonta)?

- Mely gazdasági társaságokban tulajdonos (résztulajdonos), gazdasági társaságok részére a vizsgált időszakban tagi hitelt vagy kölcsönt nyújtott-e, esetleg más címen bocsátott-e pénzeszközöket a gazdasági társaság rendelkezésére? Amennyiben igen, pontosan mikor, kinek, és milyen összegben, azt visszakarta-e már, ha igen mikor?

- A vizsgált időszakban részt vette-e gazdasági társaság alapításában, szerzett-e tulajdont gazdasági társaságban, ha igen erre mikor és milyen összegeket fordított?

- Jelenleg milyen ingatlanok vannak a tulajdonában, azokat mikor és milyen jogcímen szerezte (pl.: adás-vétel, örökség, ajándék, építés stb.)?

- A vizsgált időszakban volt-e ingó értékesítésből, ingatlan értékesítésből, tartási, életjáradéki vagy öröklési szerződésből, kamatból, osztalékból, árfolyamnyereségből, ingatlan bérbeadásból, nyeresémből származó bevétele, illetve jövedelme – ha igen, pontosan miből, kitől, mikor és mennyi? (Kérjük, pontosan nevezze meg az értékesített ingóságot, ingatlant, osztalékot kifizetőt, a bérbe adott ingatlant stb.)

- A vizsgált időszakban kapott-e jelentősebb (100 000 forintot meghaladó) összegű kölcsönt vagy hitelt pénzintézetől vagy magánszemélytől, családtagtól, rokontól, ismerőstől – ha igen, pontosan kitől, milyen összeget és mikor? A kérdéses összeg részben vagy egészben visszafizetésre került-e, ha igen, mikor és milyen összegben?

- A vizsgált időszakban részesült-e örökségben, kapott-e valakitől nagyobb értékű ajándékot, kártérítést – ha igen, mikor, kitől és milyen összegben?

- Milyen egyéb, a korábbiakban meg nem említett bevételben, jövedelemben – ideértve az adómentes bevételeket is – részesült a vizsgált időszakban, azokhoz milyen jogcímen, összegben, és mikor jutott hozzá?

- A vizsgált időszakot megelőzően rendelkezett-e megtakarítással? Ezek honnan származtak, miben testesültek meg (pl.: készpénz, bankbetét, értékpapír stb.), milyen dokumentumok igazolják azok meglétét?

- Külföldről származó bevallási kötelezettség alá nem eső jövedelemmel rendelkezett-e?

- A vizsgált időszakban vásárolt-e gépjárművet (légi- és vízi is) – ha igen, mikor, milyen típusút, rendszámút (nyilvántartási számút), mennyiért, illetve ha értékesítette, akkor mikor és mennyiért?

- A vizsgált időszakban nyújtott-e kölcsönt magánszemély részére, ha igen pontosan mikor és kinek és milyen összegben? Azokat visszakarta-e már, ha igen mikor, milyen összegben?

- Rendelkezik-e bankszámlával – ha igen, melyik banknál, és mi a számla száma?

- A vizsgált időszakban milyen további jelentősebb kiadásai voltak (pl.: külföldi utazás, nagyobb értékű tartós fogyasztási cikk-vásárlás, műtárgy-vásárlás stb.) és ezek milyen összegeket tettek ki?

- A vizsgált időszakban hány kereső személy, és hány eltartott volt a családjában, mennyi volt az összes, illetve az egy főre jutó nettó jövedelem?

- Megélhetésre fordított összegek éves bontásban (pl. közüzemi díjak, napi életvitel költsége, ruházkodás)?

Ellenőrzés

Az ellenőrzés lefolytatása, a bizonyítási eljárás alapvetően megegyezik az egyéb ellenőrzéseknél alkalmazott megoldásokkal. Hasonlóak a bizonyítás eszközei is, viszont a vagyongyarapodási vizsgálatok esetében az adózó nem kellő együttműködése, a bevétel és kiadásatok nem megfelelő alátámasztottsága, bizonyíthatósága stb. miatt igen gyakori a becslés alkalmazása.

A tényállás tisztázása

Az adóhatóság tényállás-tisztázási kötelezettségét egyrészt a Ket. rögzíti, másrészt az Art. ellenőrzésre vonatkozó szabályai között szintén tartalmazzák. Tehát az adóellenőr az ellenőrzés során köteles a tényállást teljes körűen tisztázni, a feltárt tényeket, körülményeket, adatokat értékelni, az adózót, képviselőjét, meghatalmazottját, alkalmazottját az ellenőrzés során tett megállapításairól tájékoztatni. A tényállás tisztázásában az adózó köteles együttműködni, bizonyítást kezdeményezhet. Az adózó által felajánlott bizonyítékokat az adóellenőr megvizsgálja, és ha azokat visszautasítja, úgy előzetesen szóban, majd az ellenőrzésről szóló jegyzőkönyvben írásban is indokolnia kell, hogy miért nem tartotta azokat elfogadhatónak. [Art. 97. § (3) bekezdés]

Az ellenőrzés során a tényállást az adóhatóság köteles tisztázni és bizonyítani, de a törvényben meghatározott esetekben a bizonyítási teher megfordul, vagyis a bizonyítást az adózó kötelezettségévé teszi. Ilyen eset például, ha a becslés alapján számított adóalaptól való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal bizonyíthatja [Art. 108. § (9) bekezdés], illetve ha az adózót adómentesség, adókedvezmény illeti meg, ezt okirattal, vagy más megfelelő módon köteles bizonyítani. [Art. 99. § (2) bekezdés]

Az adóhatóság a tényállás tisztázása során az adózó javára szolgáló tényeket is köteles feltárni. Az adózót védő szabály, hogy a nem bizonyított tény, körülmény az adózó terhére nem értékelhető. Kivétel ez alól a becslési eljárás, mivel ilyenkor a valós adó, illetve költségvetési támogatás alapját a törvény szerint valószínűsíti az adóhatóság.

Az adókötelezettségek teljesítésének vizsgálata során elsősorban okirati bizonyítás zajlik, ami gyakorlatilag az adózók bizonylatainak, könyveinek, nyilvántartásainak vizsgálatát jelenti. Ugyanakkor az adóigazgatási eljárásban a szabad bizonyítás elve érvényesül. Ez azt jelenti, hogy egyrészt az alkalmazható bizonyítási eszközök teljes köre nincs meghatározva, vagyis bizonyíték lehet bármi, ami az adott esetben a releváns tényt bizonyítja. Másrészt azt is jelenti, hogy az adóhatóság a bizonyítékokat szabadon – egyenként és összességében – értékeli, és ezek alapján határozza meg a tényállást.

Bizonyítási eszközök és bizonyítékok különösen: az irat, a szakértői vélemény, az adózó, képviselője, alkalmazottja, illetőleg más adózó nyilatkozata, a tanúvallomás, a helyszíni szemle, a próbavásárlás, a próbagyártás, a helyszíni

leltározás, más adózók adatai, az elrendelt kapcsolódó vizsgálatok megállapításai, az adatszolgáltatás tartalma, más hatóság nyilvántartásából származó adat. [Art. 97. § (5) bekezdés]

Az adóellenőr az ellenőrzés során széles körű bizonyítást folytat le. Az ellenőrzött adózó tevékenységétől függően olykor elegendő a bizonylatok, nyilvántartások vizsgálata, de sok esetben csak más eljárási cselekmények elvégzésével lehet az ellenőrzést lefolytatni, illetve a megállapításokat alátámasztani. Az Art. ezért széles körű, de nem tételesen meghatározott eljárási cselekmények lehetőségét biztosítja az adóellenőr részére, ezekről az *Adóhatóság jogai és kötelezettségei az ellenőrzési eljárásban* című részben szövegtünk részletesebben.

Az adózónak joga van a megállapításokkal kapcsolatban felvilágosítást kérni, azokra észrevételt tenni és bizonyítási indítványokat előterjeszteni [Art. 100. § (3) bekezdés].

Ha az adóhatóság a vizsgálat megállapításait más adózónál végzett kapcsolódó vizsgálat eredményével támasztja alá, az erről szóló jegyzőkönyvnek, illetőleg határozatnak az adózót érintő részét az adózóval részletesen ismertetnie kell [Art. 100. § (4) bekezdés].

A revízió a tényállás tisztázásához az Art. 97. § (5) bekezdésében felsorolt bizonyítási eszközöket és bizonyítékokat használhatja fel, ilyenek többek között:

- a hiteles irat, dokumentum,
- az adózó, képviselője, alkalmazottja, illetőleg más adózó nyilatkozata,
- az adatszolgáltatás tartalma,
- más hatóság nyilvántartásából származó adat,
- más adózók adatai, az elrendelt kapcsolódó vizsgálatok megállapításai, a tanúvallomás,
- a szakértői vélemény, és a helyszíni szemle.

A bizonyítás eszközeit az adózó is megjelölheti, amennyiben a bizonyítás kényszere őt terheli.

A hitelt érdemlő adat, bizonyítás

Az Art. nem sorolja fel a hitelt érdemlő igazolás módját, de a bizonyítás eszközeit nem szűkíti le az okirati bizonyítás lehetőségére sem, mégis az okirati jellegű bizonyítékok azok, amelyek elsődlegesen figyelembe vehetők. A bizonyítottság szintjét ugyanakkor meghatározza, hogy az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja az általa állítottakat és a revízió megállapításai közötti eltérést. Amennyiben kétely merül fel a bizonyítottság esetében, azt nem lehet az adózó előnyére értékelni, a nem megfelelő szintű bizonyítottság vagy bizonyítatlanság az adózó hátrányára esik. Ezt az elvet erősítette meg a Legfelsőbb Bíróság Hivatalos Gyűjteményének 2006/1462. szám alatt megjelenő eseti döntése is.

Hitelt érdemlőnek az olyan adat minősül, amely ellenőrizhető, egyértelműen azonosítható, valóságtartalma kelően alátámasztott, tartalmánál, jellegénél fogva, vagy más adatokkal is egybevetve alkalmas a vele igazolni kívánt tény alátámasztására. Az adóhatóságnak és a bíróságnak a bizonyítékokat egyenként, összességében, okszerű mérlegeléssel kell vizsgálnia, értékelnie, és erről határozatában számot is kell adnia (Kfv. 35.279/ 2005/5.).

Az adózó által felajánlott bizonyítási eszköznek alkalmasnak kell lennie a bizonyítandó tények alátámasztására, annak kétséget kizáró igazolására. Mind az adóhatóság, mind a bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékok mérlegelése és egybevetése alapján állapítja meg a tényállást, és a bizonyítékokat egyenként és összességükben is értékeli.

A vagyonosodási vizsgálatok során arról kell dönteni, hogy az adózó a valóságban ténylegesen, igazoltan hozzájutott-e vagy sem az általa hivatkozott bevételhez, felmerültek-e valóságosan az általa hivatkozott költségek, ráfordítások.

Iratbetekintés

Az adózó az ellenőrzés során keletkezett iratokat megtekintheti, azaz – az egész eljárás alatt – megilleti az iratbetekintési jog. Az adózónak joga van az ellenőrzés során keletkezett iratokba betekinteni, a megállapításokkal kapcsolatban felvilágosítást kérni, azokra észrevételt tenni. Minden olyan iratba betekinthez, arról másolatot készíthet vagy kérhet, amely jogainak érvényesítéséhez, kötelezettségeinek teljesítéséhez szükséges. [Art. 12. § (1) bekezdés, 100. § (3) bekezdés]

Az adózó mellett (Art. 35. § (2) bekezdés) az adó megfizetésére kötelezett (ilyen lehet például a szülői felügyeletet gyakorló szülő vagy a megajándékozott) személy is jogosult az adózásra vonatkozó iratok megismerésére. Az adóhatóság által készített másolat után az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény mellékletének IV/1. pontja szerint illetéket kell fizetni:

IV. A másolat és kivonat illetéke

1. Az államigazgatási eljárásban készített hitelesített vagy hitelesítetlen másolat, illetőleg kivonat illetéke – ha e Melléklet kivétel nem tesz – oldalanként magyar nyelvű másolat esetében 100 forint, idegen nyelvű másolat esetében 300 forint. A nem hitelesített fénymásolat illetéke oldalanként 100 forint.
3. Az illetéket a másolat átvételekor az eredeti iraton illetékbélyeggel kell megfizetni.
4. Illetékmentes az a hitelesített vagy nem hitelesített másolat, amely illetékmentes eljáráshoz szükséges.
5. A már egyszer hitelesített másolatra, kivonatra vezetett olyan záradék, amely azt bizonyítja, hogy az eredeti iraton változás nem történt, vagy azt kiegészítik, 1000 forint illeték alá esik.

Az iratbetekintési jog nem korlátlan: korlátozható az iratbetekintés az adatszolgáltatásra vonatkozó iratok tekintetében az ellenőrzés megkezdéséig, ha valószínűsíthető, hogy azok tartalmának megismerése a későbbi ellenőrzést meghiúsítaná [Art. 12. § (2) bek.]. Az iratbetekintés korlátozásáról az adóhatóság végzéssel dönt. A végzéssel szemben az Art. 136. § (3) bekezdés e) pontja szerint önálló fellebbezéssel lehet élni.

Az Art 12. § (3) bekezdése szerint „nem tekinthet be az adózó

- a) az adóhatóság, illetőleg a felettes szerv döntés-előkészítéssel összefüggő belső levelezésébe,
- b) a határozat (végzés) tervezetébe,
- c) a tanú vagy az eljárásban részt vevő más személy természetes személyazonosító adatait tartalmazó jegyzőkönyvbe (iratba), ha az adóhatóság ezen adatokat zártan kezeli,
- d) betekintési engedély hiányában az államtitkot vagy szolgálati titkot tartalmazó iratba,
- e) az iratnak azon részébe, amelynek megismerése a más személyre vonatkozó, adótitkot érintő rendelkezésbe ütközik,
- f) törvény által védett egyéb adatot tartalmazó iratba, ha azt az érintett adat védelmét szabályozó törvény kizárja.

Bizonylathoz köthető vizsgálati szempontok

A vagyonosodási vizsgálatok során a bizonylatokhoz konkrétan köthető tényállás feltárását az adóhivatal az alábbi szempontok alapján folytatja le:

- Az adózót terheli annak bizonyítási kötelezettsége, hogy vagyongyarapodása adózott, illetőleg adómentes jövedelemből származik. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az általa megjelölt vagyonelemeket az adóhatóságnak bizonyítási eljárás nélkül el kell fogadnia.
- Az adóhatóság nem köteles a meghallgatott tanúkat jövedelmi viszonyaik tisztázása érdekében célvizsgálat alá vonni abban az esetben, ha megfelelő következtetéseket lehet levonni a rendelkezésre álló adatokból.
- Az adózó általi bizonyítás a külföldről származó jövedelem esetében kizárólag akkor eredményes, ha a magánszemély a vizsgált időszak devizasabályoknak megfelelő igazolásokkal rendelkezik az adott összeg Magyarországra érkezéséről.
- Az adó- és illetékszabályok megsértésével szerzett jövedelmet utóbb, az elévülési időn túl legalizálni nem lehet, az a fedezethiány csökkentésére nem alkalmas.
- A rokoni ajándékozás a korábbi és jelenlegi illetékszabályok szerint is ajándékozási illeték hatálya alá tartozik, tehát amennyiben az illetékhivatal eljárást nem folytatott le, úgy az ajándékozással kapcsolatos hivatkozás sem fogadható el.
- Bizonyítékként nem fogadható el a kamatjövedelemre, nyereségre történő bizonylat nélküli hivatkozás, de valamiféle köztudomású tényre történő utalás sem.

- Az adóhatósági pénzügyi megkeresések törvényi felhatalmazás alapján célhoz kötöttek és jogszerűek, az adózó érdekét szolgáló olyan bizonyítási eljárások, melyeknek jelentős szerepe van a kezdő vagyon meghatározásában.

Nyilatkozat, mint a tényállás tisztázásának másik eszköze

Nyilatkozat felvétele szükséges a magánszemélyek esetében, ha a tényleges vagyoni helyzet nem állapítható meg a rendelkezésre álló egyéb bizonyítékok alapján.

A revízió által tisztázandó kérdések lehetnek:

- rendelkezett-e bevallási kötelezettség alá nem tartozó külön jövedelemmel (pl.: kamatjövedelem, nyereség),
- meglévő különadó jövedelmek jogcíme (a valóság-tartalom ellenőrizhetősége érdekében),
- ingó és ingatlan értékesítésénél, bérbeadásánál a vevő, bérbevevő azonosítása, a szerzési és eladási ár rögzítése,
- vásárolt ingatlanra, esetleg vagyoneértékű jogra vonatkozóan a vételár és az eladó személyének rögzítése,
- meglévő hitel- és kölcsönfelvétel körülményeinek tisztázása: a hitelt azonosíthatóan kitől, mikor, milyen összegben vették fel, visszafizették-e, és mikor,
- ha van folyamatban lévő ingatlanberuházás, az hol milyen összegben, milyen forrásból kerül megépítésre,
- milyen konstrukcióban és milyen összegű megtakarítással rendelkezett a vizsgálat alá vont időszak kezdetén, illetve a vizsgálat megkezdésekor kiknek, milyen összegű, átfutási idejű tartozással rendelkezik,
- kik a vele egy háztartásban lakó eltartott személyek, egy év alatt mekkora összeget fordít életvitelének fedezésére.

A nyilatkozattételt követően a revízióknak tételesen felül kell vizsgálnia az adózó állításait, és az azokat alátámasztó dokumentumok hitelességét és teljes körűségét. Például a bevételek igazolására nem fogadható el olyan kamatjövedelemre vagy nyereségre történő hivatkozás, amelyről az adózó nem tud hiteles bizonyítatot bemutatni.

A nyilatkozattétellel összefüggésben, különösen, ha a későbbiekben bírósági eljárásra kerül sor, nagy jelentősége lehet az teljes körűsége vonatkozó nyilatkozattételnek, ennek jelentőségéről az adóellenőrök tájékoztatják az adózót is. Ha az adózó tájékoztatás ellenére mellőzi a teljes körű nyilatkozattételt, ennek jogkövetkezményeit is viselnie kell (jóhiszemű joggyakorlás és együttműködési kötelezettség).

A nyilatkozat felvétele során ismertetni kell az adózóval az ellenbizonyítás lehetőségét. Több bírói ítélet is különös jelentőségűnek tartja az ellenbizonyításra való felszólítást és annak részletes dokumentálását.

Nem lehet figyelmen kívül hagyni a bizonyítékok előterjesztésének időpontját sem: ha az adózó az eljárás során több alkalommal, az eljárás különböző szakaszaiban tár fel – esetleg egymásnak is ellentmondó – bizonyítékokat, az csökkenti azok elfogadhatóságát, értékelhetőségét. Igaz ez egy esetleges későbbi bírósági eljárásra is.

Az adózó egy korábbi nyilatkozatát természetesen visszavonhatja, azonban az adóhatóság sincs elzárva attól, hogy az eltérő nyilatkozatokat értékelje, megfelelően mérlegelje, különösen igaz ez, ha az adózó a nyilatkozatát kifejezetten az adóhatósági megállapításokra alapozottan változtatja meg.

A nyilatkozatot alátámasztó adózási dokumentumokkal összefüggésben a bírósági gyakorlatot áttekintve, az alábbiak érdemelnek figyelmet:

- Az Art. 97. § (5) bekezdése nem tartalmaz olyan rendelkezést, miszerint jövedelmet kizárólag legális forrásból (bevételekből) lehetne igazolni, ugyanakkor az adózó általi bizonyítás a valutajövedelem esetében kizárólag akkor eredményes, ha az általa meghatározott összeg Magyarországra történő érkezéséről, a vizsgált időszakra vonatkozóan a magyarországi devizasabályoknak megfelelő érvényes nyilatkozattal rendelkezik, azaz a nem legális jövedelmek igazolásánál a bíróság korlátot állapított meg.
- A felajánlott bizonyítási eszköznek hitelt érdemlőnek kell lennie és a tény kétséget kizáróan kell igazolnia. A bemutatóra szóló értékpapír – jellegénél fogva – alkalmatlan annak igazolására, hogy azok felett az adózó bármilyen módon saját személyében rendelkezhetett volna.
- Egy másik esetben a bíróság a hivatkozott rokoni támogatást és ajándékokat nem fogadta el, mivel a korábban hatályos – és a jelenlegi illetékszabályok szerint is – az ügyletek ajándékozási illeték hatálya alá tartoztak, ugyanakkor az illetékhivatal tájékoztatása szerint a felperes esetében ilyen eljárások lefolytatására nem került sor.

A teljességi nyilatkozat

A becslési eljárás során nem lehet figyelmen kívül hagyni egy bizonyíték előterjesztésének időpontját. Az eljáró revizorok az adózó által átadott dokumentumokra, adatokra, egyéb bizonyítékokra vonatkozóan ún. teljességi nyilatkozatot kérnek. Ennek a bizonyítékok értékelése körében meghatározó jelentősége van. A vizsgálati jegyzőkönyv átadását követően az újabb és újabb adatok, okiratok, egyéb bizonyítékok megjelölésére sor kerülhet ugyan, de indokát kell adnia az adózónak, hogy miért nem tett ezekről korábban említést.

Az eljárás során megtalált újabb és újabb kölcsönügyletekre vonatkozó szerződések, költség számlák megtalálása kétséget ébreszthet a revizorokban, és később akár az eljáró bíróságnál is. A bíróságok több ítéletben is jóvá-

hagyták a revízióknak azokat a megállapításait, amelyek az ilyen módon megtalált, fellelt bizonylatokat, tanúvallomásokat nem fogadták el.

Ezzel kapcsolatban egy vagyonosodási eljárásra vonatkozó bírósági eljárásban az ítélet indoklása kimondta, hogy a „*felperes elvileg nincsen elzárva attól a lehetőségtől, hogy a bírósági eljárásban is újabb bizonyítékot csatoljon vagy tanúmeghallgatást kérjen, de e körben vizsgálni és értékelni kell a közigazgatási eljárás során tett nyilatkozatait, illetve cselekedeteit*”.

A bizonyítékok gyűjtése nem vezethet oda, hogy az adózó újabb és újabb forrásokat jelöl meg akár a közigazgatási, akár a bírósági eljárás során. Ezzel a korábbi teljességi nyilatkozatának szavahihetőségét rongja le, amely a bizonyítékok összességében való értékelésénél mindenképpen mérlegelésre kerül.

Az ellenőrzések során tapasztalt nehézségek, illetve a tipikus adózói „magyarázatok”

A vagyonosodási vizsgálatok közvetlenül a „zsebbe nyúlnak”, így nem csoda, ha azokat a vizsgált adózók a legkülönbözőbb eljárás cselekményekkel, kifogásokkal, sokszor képtelennek tűnő bizonyítékokkal próbálják akadályozni, elkerülni, vagy legalábbis eredményében befolyásolni.

Ilyen magatartások, magyarázatok a következők:

A vizsgált személyek minimális együttműködési készséget tanúsítanak.

- A revizori megállapítások alapján az eljárás során újabb és újabb – korábban elveszettnek hitt vagy nem is létező – dokumentumok kerülnek elő, nem egyszer közjegyző által hitelesített vagy ügyvéd által ellenjegyzett formában.
- A jövedelem forrásaként külföldi személyt jelölnek meg, melynek ellenőrzése igen hosszadalmas.
- A jövedelem totó- és lottónyereményből származik.
- A jövedelem gépkocsi-nyereményből, pénznyerő automatából, egyéb szerencsejátékból származik.
- A házépítés kalákában, családi, baráti segítséggel valósul meg.
- A vagyonszerzést – esetenként külföldi – közjegyzői okirattal kívánják bizonyítani, holott ezen okiratok ritkán bizonyítják az ügyletek tényleges megtörténtét, leggyakrabban csak a nyilatkozóknak, tanúként meghallgatottaknak, a szerződések aláíróinak a személyazonosságát, illetve az általuk elmondottaknak az írásba foglalását tanúsítják.

Jellemzőek Magyarországon – legalábbis a vagyonosodási vizsgálatok szerint –, hogy rokonoktól, barátoktól, közeli és távolabbi, gyakran külföldi ismerősöktől nagy összegű kölcsönöket lehet felvenni úgy, hogy a visszafizetés időpontjára, annak valószínűsíthetőségére, biztosítására semmilyen megállapodást nem kötnek. Ezeket a köl-

csönsszerződéseket sokszor szóban kötik, és készpénzben nyújtják a hitelt. Az előzőeken túl még az is jellemzőnek tekinthető, hogy nem kölcsönt nyújtanak az ebben a körben, hanem ajándékba adják a több tízmilliós összeget. Ilyen esetekben a kölcsönadónál, ajándékozónál lefolytatott kapcsolódó vizsgálat gyakran azt igazolja, hogy a jövedelmi-, vagyoni viszonyok alapján nem állhatott rendelkezésre a hivatkozott összeg.

A vagyongyarapodási ügyeknél ugyancsak előfordul, hogy mezőgazdasági őstermelésből származó jelentős vagyonokra hivatkoznak, olyan jövedelmezőségi mutatókkal, amelyeket az őstermelők többsége képtelenségnek tartana.

Szokásos hivatkozás, hogy a – már elhunyt – szülők, hozzátartozók sokat dolgoztak és keveset költöttek, így örökségként haláluk előtt készpénzben (ez nem szerepel a hagyatékátadó végzésben), tanúk nélkül tízmilliókat adtak át gyermekeiknek.

Ezekre vonatkozóan teszünk néhány észrevételt a következő szakaszokban.

Az elévülési időt megelőző időszakban megszerzett jövedelem, annak hitelt érdemlő bizonyítása

A vagyonosodási vizsgálattal érintett személyek a leggyakrabban arra hivatkoznak, hogy az elévülési időt megelőző időszakban megszerzett jövedelmük szolgált fedezetül a vizsgált időszakban felmerült kiadásokra, megtakarításokra. Természetesen ezt okiratokkal már nem tudják igazolni, hiszen az elévülési időn túl bizonylat-megőrzési kötelezettség nem terheli őket. E hivatkozásuk ugyan helytálló, és nincs jogi szankciója, hogy az adózó az elévülési időn túli bizonylatokat nem tud az adóhatóság rendelkezésére bocsátani, azonban az adózó a becslési eljárás során bizonyíték hiányában nincs bizonyítási helyzetben, s ennek rá nézve hátrányos következményeit viselni is köteles.

A kialakult ellenőrzési és ítélezési gyakorlat szerint a hitelt érdemlő bizonyítás terhe nemcsak a vizsgált időszak esetében áll a vagyonosodási vizsgálat alatt álló magánszemélyen, hanem akkor is, ha elévülési időn túl keletkezett forrásokra hivatkozva kívánja az érintett magánszemély a vagyongyarapodásának forrását igazolni.

Az adóhatóság jogosult arra, hogy a vizsgálatot az elévülést megelőző időszakra is kiterjessze, ha az adózó jövedelemszerzését ilyen időszakban jelöli meg. Ha ennek során azt állapítja meg a revízió, hogy a vagyongyarapodás forrása valóban az elévülési időt megelőzően keletkezett, akkor az adózó terhére adó megállapítására nem kerülhet sor. Ha azonban az adózó erre vonatkozó állítását a bizonyítási eljárás során nem igazolja, azt bizonyítékként elfogadni nem lehet, a becslési eljárás jogalapja megteremtődhet.

Nem az adóhatóság bizonyítási feladata, hogy a bevallott jövedelmeken kívül milyen jövedelme volt az adózónak, hanem éppen az adózó kötelezettsége annak bizonyítása, hogy az adóbevallásában jelzett jövedelmén felül milyen forrás szolgált a vagyongyarapodásához. Ilyen értelemben az érdekkörébe tartozik az általa hivatkozott okiratok megőrzése, illetőleg adott esetben bemutatása, bizonyítékként való felhasználása.

Az ajándékba kapott pénz és egyéb vagyontárgy

A vagyonosodási vizsgálatokban a megszerzett jövedelmek kapcsán előtérbe kerültek az ajándékozáshoz kötődő illetékfizetésnek, illetékmentességnek a szabályai. Az illetékmentes vagyonszerzést az adóhatóság is a vagyongyarapodás forrásának igazolásaként fogadja el.

Érdemes tehát áttekinteni, hogy az ajándékozás után mikor kell illetéket fizetni, illetve miként lehet mentesülni az illetékfizetés alól.

Az Illetéktörvény szerint ajándékozási illeték alá esik az ingatlan és az ingó dolog ajándékozása, illetve a vagyoni értékű jog ingyenes alapítása, ilyen jognak vagy a jog gyakorlásának az ingyenes átengedése, valamint a vagyoni jogról történő ellenszolgáltatás nélküli lemondás is.

A törvény 102. §-a (1) bekezdése szerint

E törvény alkalmazásában

- a) *vagyon: az ingatlan, az ingó, a vagyoni értékű jog;*
- b) *ingatlan: a föld és a földdel alkotórészi kapcsolatban álló minden dolog;*
- c) *ingó: a fizetőeszköz, az értékpapír, valamint mindaz, ami ingatlannak nem minősülő dolog;*
- d) *vagyon értékű jog: a földhasználat, a hasznélvezet, a használat joga – ideértve a szövetkezeti háztulajdonra vonatkozó rendelkezések szerinti használati jogokat –, továbbá a vagyonkezelői jog, az önálló orvosi tevékenység működtetési joga, az üzembentartói jog, továbbá ingyenes vagyonszerzés esetén a követelés;*

Az Illetéktörvény 2. § (3) bekezdése szerint az ingónak vagy ingóhoz kapcsolódó vagyoni értékű jognak jogügyleten alapuló szerzése esetében az Illetéktörvényt akkor kell alkalmazni, ha az ingó átadása, illetve a vagyoni értékű jog megszerzése belföldön történt. A (4) bekezdés alapján a követelés elengedése, engedményezés, tartozásátvállalás útján vagy más hasonló módon történő vagyonszerzés esetében akkor kell alkalmazni, ha a vagyonszerző a személyi jövedelemadóról szóló törvény szerinti belföldi illetőségű magánszemély, illetve belföldön bejegyzett szervezet.

Az ingó, ingatlan vagyoni értékű jog ajándékozása csak akkor esik ajándékozási illeték alá, ha arról okiratot állítottak ki, vagy ingó ajándékozása esetén okirat kiállítása ugyan nem történt, de az egy megajándékozottnak jutó

ingó forgalmi értéke a 150 000 forintot meghaladja. Az ilyen ajándékozást az állami adóhatósághoz 30 napon belül be kell jelenteni.

A követelés elengedése szintén az ajándékozási illeték tárgyát képezi, de mentes az ajándékozási illeték alól: a takarékbetét, a hitel (kölcsön) nyújtásából származó, 10 000 forintot meg nem haladó összegű követelés elengedése, feltéve, hogy azzal a hitel-, kölcsönszerződés jogosultjának követelése végérvényesen megszűnik.

Bűncselekmény elkövetéséből származó bevétel

Az adózói hivatkozások között előfordul az, hogy a vagyongyarapodás forrását elkövetett – de már elévült – bűncselekményben jelölik meg.

Az Art. 97. § (5) bekezdése nem tartalmaz olyan rendelkezést, mely szerint jövedelmet csak legális forrásból, adó, illeték, deviza-jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően szerzett bevételek esetében lehetne igazolni. Nincs továbbá olyan rendelkezés sem, amely az elévülési időn túl rendelkezésre nem álló bizonylatok miatt valamilyen joghátrány alkalmazását írná elő.

Ebből az is következik, hogy a becsléssel megállapított adóalaptól való eltérésre az adózó illegális forrásból – és így akár a bűncselekményből – szerzett jövedelem kapcsán is hivatkozhat, és e körben is bizonyítást terjeszthet elő. A bizonyítékok bizonyító ereje tekintetében azonban a törvény felállítja azt a követelményt, hogy az adózónak ezen állítását is hitelt érdemlően kell igazolnia. A hitelt érdemlő bizonyítás ebben az esetben nem csak a bűncselekmény elkövetésének tényére, hanem az ilyen módon szerzett vagyongyarapodás összegére, nagyságára is vonatkozik.

Például, ha valakit sorozatban elkövetett rablásért a bíróság elítél, de a rablással szerzett összeget a bíróság nem állapítja meg, ez az ítélet nem bizonyíthatja hitelesen a vagyongyarapodás összegét. De például, ha valakit sikasztásért (bankrablásért) elítélnék, és az elsikkasztott (bankrablással szerzett) összeg nagyságát is megállapították a büntetőeljárásban, a későbbiekben az ítélet hitelt érdemlően bizonyíthatja a vagyongyarapodás tényét (feltéve persze, hogy a bíróság nem vontja el ezt a vagyonnövekményt).

Tanúvallomás

Tanúként nem hallgatható meg az, akitől nem várható bizonyítékként értékelhető vallomás. A tanúvallomás megtagadható, ha a tanú az ügyfelek valamelyikének hozzátartozója, vagy a tanú vallomásával saját magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná.

A tanúnak csak az általa közvetlenül észlelt vagy ismert tényekről kell nyilatkoznia. A tényekből levont következtetés, vélemény nem lehet a bizonyítás alapja.

Nem használható fel bizonyítékként az előzőek megsértésével felvett tanúvallomás, továbbá az olyan tanúvallomás, amelynek megtevéle előtt a tanút nem figyelmeztették jogaira.

A tanúvallomás a nyilatkozattételhez hasonlóan nem tekinthető teljes bizonyítóerejű dokumentumnak, mert a tanú egyoldalú álláspontját tükrözi, ezért az abban foglaltakat más bizonyítékokkal is alá kell támasztani.

Kapcsolódó vizsgálatok

Kapcsolódó vizsgálat lefolytatása válhat szükségessé, ha például az adózó a vagyongyarapodás forrásaként kölcsönt jelöl meg, vagy meglévő ingatlan vagyon esetében a tulajdonszerzés házastárssal, illetve élettárral közös pénzügyi fedezettel történik.

A kölcsönösszeg forrásának megjelölése az adózó érdeke. Ha azonban sem az adózó, sem a kölcsönnyújtó nem jelölte meg a hiteles forrást, akkor ebben a kérdéskörben az adóhatóságot nem terheli a vizsgálat folytatásának kötelezettsége, ugyanis olyan tényekre bizonyítást nem köteles lefolytatni, amelyről a nevezett személyek nem adtak számot.

Az írásba foglalt kölcsönszerződés esetén a benne foglaltak maradéktalan vizsgálata szükséges. Tanúként kell meghallgatni a kölcsönadót, a kölcsönbe vevőt, valamint a tanúként aláíró magánszemélyeket is. Önmagában a kölcsönszerződés írásba foglalása nem igazolja a kölcsönösszeg átadását is.

A vizsgálatnak ki kell terjednie a kölcsönadó személyi körülményeinek tisztázására is. Ha a kölcsönadó a megjelölt összeg kölcsönadására vagyoni, jövedelmi helyzete folytán nem volt képes, azt ténylegesen felperes részére nem nyújtotta, akkor az adóhatóság a megállapításokat megteheti.

Sok esetben az adózók közjegyzői okiratba foglalják nyilatkozatukat, a kölcsönadás tényét illetően. A közjegyzői okirat kizárólag a nyilatkozat tényét igazolja, tartalmilag nem alkalmas arra, hogy magát a kölcsönadás fizikai megtörténtét bizonyítsa.

Ha az ellenőrzés során revízió más adózóra kiterjedően kapcsolódó vizsgálat lefolytatását rendeli el, ennek időtartama az ellenőrzés határidejébe nem számít be. Ha egyszerre több kapcsolódó vizsgálatot rendelnek el, akkor az elsőként indított vizsgálat kezdő időpontjától, az utoljára lefolytatott kapcsolódó vizsgálat záró időpontjáig tart a vizsgálat felfüggesztése.

Megkeresések

A bizonyítási eljárás során az adóhatóság más szervezeteket, személyeket megkereshet, tőlük adatokat, információkat, nyilatkozatokat kérhet, szükség szerint tanúként meghallgathatja a megkeresett személyeket.

Módszertan

Megkereshető szervezetek:

- a Földhivatal,
- az Illetékhivatal,
- a gépjármű-nyilvántartást végző szervezet,
- a légi-, vízijármű-nyilvántartást végző szervezet,
- a hitelintézetek,
- a befektetési alapok,
- más, a magánszemély(ek) nyilatkozataiban szereplő intézmények, szervezetek, személyek.

Amennyiben a revízió alapos okkal feltételezi, hogy adózó be nem jelentett bankszámlával rendelkezik, és azokra vonatkozóan nem áll rendelkezésére teljes körűen információ, ennek tisztázására megkeresheti a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletét (PSZÁF).

Nemzetközi megkeresések

Az Art. 92. § (8) bekezdése értelmében, ha az adóhatóság az adókötelezettség megállapításához szükséges tény vagy körülmény tisztázása érdekében a kettős adózás elkerüléséről szóló egyezmények, illetőleg az Európai Közösség adóügyi együttműködési szabályai alapján külföldi adóhatóságot keres meg, az értesítés kézbesítésétől a külföldi adóhatóság válaszának megérkezéséig eltelő időtartamot a megkereséssel érintett adó, illetőleg költségvetési támogatás esetében az ellenőrzés határidejének számításánál figyelmen kívül kell hagyni. Az adóhatóság az adózót a megkeresésről a megkereséssel egyidejűleg értesíti.

A bizonyítás egyéb eszközei

Ingatlan vagyon megléte esetén az ingatlan bekerülési értékét az adóhatóság helyszíni szemle keretében [Art. 126. § (1) bekezdése szerint], vagy összehasonlító értékadat alapján, az adózó nyilatkozatának ismeretében – szükség esetén külső szakértő bevonásával – becsléssel állapítja meg.

A Ket. 58. § (1) bekezdése értelmében, szakértői véleményt kell kérni, ha az eljáró hatóságnak nincs megfelelő szakértelemmel rendelkező dolgozója és az ügyben jelentős tény, egyéb körülmény vagy az alkalmazandó jog megállapításához különleges szakértelem szükséges. Az Art. 95. § (5) bekezdése lehetővé teszi, hogy az adóhatóság az ellenőrzés során szakértőt vegyen igénybe. A szakértő megállapításai a revízióra nézve nem kötelezőek, felhasználásukat – más bizonyítékokhoz hasonlóan – az adóhatóság (és a bíróság) szabadon mérlegelheti. A szakvéleményben foglaltak esetleges el nem fogadását azonban indokolni kell.

Az adózó ellenbizonyításának lehetősége

A becsléssel megállapított adóalap és adó – az Alkotmánybíróság több indoklásával is megerősítetten – megdönthető vélelem. A megdönthető vélelem csak addig áll

fenn, amíg az ellenkezőjét nem bizonyítják. A bizonyítási kötelezettség ilyenkor megfordul, azonban alkotmányos követelmény alapján a törvényes vélelem megdöntésére irányuló bizonyítás lehetőségét a tényleges helyzet bizonyításának feltételeit az adó megfizetésére kötelezett részére biztosítani kell.

Ezen követelménynek tesz eleget az Art. is, amikor rögzíti, hogy a becslés alapján számított adóalaptól, költségvetési támogatás alapjától való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal bizonyíthatja.

A bizonyítási teher nem csak azt jelenti, hogy kit terhel a bizonyítás, hanem azt is, hogy az eredménytelen bizonyítás kinek a terhére esik. Ez esetben az adózót terhelő bizonyítási kötelezettség aktív magatartást feltételez, azt jelenti, hogy az adózónak nem elég valamit állítania, hanem azt hitelt érdemlő adatokkal bizonyítani is kell. A hitelt érdemlő adatról, bizonyításról, az ehhez kapcsolódó bírósági gyakorlatról korábban már szoltunk.

Ha az adózó a bizonyítás körében más adózót is érintő szerződéses kapcsolatra vagy egyéb ügyletre hivatkozik, az adóhatóság az érintett más adózónál – ha az adózó állítását az adózó bevallása, az érintett más adózó bevallása, illetve a nála korábban végzett ellenőrzés eredménye nem támasztja alá és az ellenőrzés elrendelése (pl. ellenőrzéssel lezárt időszak vagy az adó megállapításához való jog elévülése miatt) nem kizárt – a kapcsolódó vizsgálatot haladéktalanul elrendeli. (Amennyiben annak feltételei fennállnak a kapcsolódó vizsgálat során szintén sor kerülhet a becslés alkalmazására.) Arról már szintén volt szó, hogy az ellenőrzés akadályozásának minősül és mulasztási bírság kiszabását vonhatja maga után, ha az adózó hivatkozása alapján lefolytatott kapcsolódó vizsgálat az adózó bizonyítási indítványában foglaltakat nem támasztja alá.

A vizsgálati eredmények elemzése

A vizsgálati eredmények elemzésekor az összegyűjtött adatokat bizonyítóerejük megítélése érdekében átfogó elemzés alá kell vonni. A különböző forrásokból származó adatokat együttesen kell értékelni. Hitelt érdemlő adatnak csak az az adat tekinthető, amely az adatközlő nyilatkozatán túl egyéb, a valóságban is ellenőrizhető adatokkal igazolható és alátámasztható. A peres eljárások tapasztalatai szerint a bíróság elfogadta azt az adóhatósági álláspon- tot, miszerint az adózói nyilatkozat a saját bizonyító erejét nem alapozhatja meg.

Az adóhatóság teljes körű bizonyítási kötelezettségéből (alkalmazhatóság és alkalmasság) nem következik szükségképpen az, hogy az adóhatóságnak minden egyes esetben bizonyítani kellene az adózó által tett, egyéb módon nem igazolt nyilatkozatok ellenkezőjét is.

Realizálás mérlegmódszerrel

A bizonyítékok alapján meg kell állapítani, hogy az adatok milyen mértékben igazolják az adózó vagyon-, illetve jövedelem-eltitkolását, majd ki kell számolni az eltitkolt jövedelmet, és ennek alapján a fizetendő személyi jövedelemadót.

Az adózó nyilatkozata szerinti megjelölt adatokat, a revízió által feltárt vagyonelemekre vonatkozó bizonyítékokat, megállapításokat, valamint a lefolytatott kapcsolódó vizsgálatok, tanúvallomások, szakértői vélemények eredményeit a forráshiány számszerű kimutatása céljából mérlegmódszer alkalmazásával kell meghatározni.

A módszer lényege olyan mérleg felállításán alapszik, amelyben az adatokat pénzforgalmi szemléletben, a feltárt gazdasági események bekövetkezésének időpontjában veszi sorra.

- A mérleg egyik oldala a bevételi, vagy forrás oldal, amely az adózó pénzforrásait és a rendelkezésre álló pénzeszközöket mutatja.
- A másik oldala a kiadási oldal, amely az adózó kiadott és befektetett pénzeszközöket veszi számba.
- Minden esetben a mérleg felállítását a nyitó tétel meghatározásával kell kezdeni.
 - = Amennyiben az adózó a vizsgált időszakot megelőző évekről megtakarítással rendelkezett a nyitó állomány a bevételi oldalt érinti és pozitív.
 - = Ha az adózónak előző időszakban sem megtakarítása (fedezet-, vagy forrástöbblet), sem pedig forráshiánya (fedezethiány) nem keletkezett, a nyitó állomány értéke nulla.
 - = Ha a vizsgált időszakot közvetlenül megelőző adóévre, a rendelkezésre álló adatok alapján forráshiány került kimutatásra, a vizsgált időszakra nézve a nyitó egyenleg szintén nulla lesz.

Ha a két oldal összevetésénél revízió fedezettöbbletet tár fel, azt a következő évi számításoknál a bevételi oldalon veszi figyelembe. A kimutatott fedezethiányt revízió az adott év adózatlan jövedelmeként kezeli.

Lapozzon bele!

ADÓparadicsom magazin – Pénzügy és adózás közérthetően

www.ado.hu/adoparadicsom

A korábbi időszak megtakarítással zárult

Bevételi oldal			Kiadási oldal		
	Időpont	Összeg		Időpont	Összeg
Nyitó tétel	XX. 01. 01.	1000	Nyitó tétel	XX. 01. 01.	0
Bevételek	XX. 04. 10.	1500	Kiadások	XX. 05. 27.	4000
	XX. 06. 02.	2000		XX. 06. 07.	2000
	XX. 11. 23.	500		XX. 09. 13.	3000
				XX. 12. 11.	2000
Összesen	XX. 12. 31.	5000		XX. 12. 31.	11 000
Forráshiány	XX. 12. 31.	6000			

A korábbi időszak megtakarítás nélkül vagy forráshiánnyal zárult

Bevételi oldal			Kiadási oldal		
	Időpont	Összeg		Időpont	Összeg
Nyitó tétel	XX. 01. 01.	0	Nyitó tétel	XX. 01. 01.	0
Bevételek	XX. 03. 08.	4500	Kiadások	XX. 07. 06.	1500
	XX. 05. 09.	1500		XX. 09. 13.	3500
	XX. 08. 19.	2000		XX. 12. 25.	4000
	XX. 12. 27.	3500			
Összesen	XX. 12. 31.	11 500		XX. 12. 31.	10 000
			Forrástöbblet	XX. 12. 31.	1500

A módszert számos bírósági eljárás elemezte, azt alkalmasnak találta a fedezethiány, és így az eltitkolt jövedelmek megállapítására.

Egy konkrét eljárásban az adóhatóság eltért az éves számítás módszerétől és meghatározott időpontokban is vizsgálta a kiadásoknak megfelelő fedezet rendelkezésre állását. Az adózó ez kifogásolta beadványában. A bíróság elvi érveléssel mondta ki, hogy a fedezethiány bármely időpontban vizsgálható, akár havonkénti elemzés is alkalmazható az eljárások során.

A megállapítások írásba foglalása: a jegyzőkönyv

Az adóhatóság az ellenőrzés során tett megállapításait jegyzőkönyvbe foglalja. A jegyzőkönyv kötelező tartalmi elemeket (pl. az eljáró adóhatóság megnevezése, a jegyzőkönyv készítésének helye, ideje stb.) és a konkrét ügy megállapításait tartalmazza. Az adókötelezettséget érintő

tényeket pontonként rögzíti az adóhatóság, melyekben részletesen ismerteti a megállapítás alapjául szolgáló tényállást, a megsértett jogszabályt, a hiányosság fennállását bizonyító minden körülményt. Az adóhatóságnak akkor is jegyzőkönyvet kell készíteni, ha az ellenőrzés során az adózónál mindent rendben talált („nemleges megállapítás”) [Art. 104. § (1) bekezdés].

Az adóellenőrzésről készült jegyzőkönyvnek minden esetben tartalmaznia kell:

- a vagyongyarapodási vizsgálat alapját szolgáló tényeket, a mulasztások és hiányosságok bemutatásával, a becslést indokoló körülményeket,
- az eljárás jogalapjának részletes leírását és az alkalmazott módszer ismertetését, a becslés folyamatának szöveges indoklását,
- az adózói nyilatkozatokat, az adatszolgáltatások adatait, kapcsolódó tanúvallomásokat, valamennyi értékelt adatot, bizonyítékot, ezek logikai összefüggését,

a levont következtetéseket, levezetéseket, az eljárás során tett bizonyítási indítványokat és azok esetleges mellőzésének okát, részletes indoklását,

- részletezni kell az adóalap és az adó számítását, olyan módon, hogy az mind az adózó, mind pedig egy független kívülálló számára is érthető legyen,
- a jegyzőkönyv mellékletében, az adózó által a revízió rendelkezésére bocsátott szerződéseket, számlákat, közhiteles nyilvántartásokat.

A jegyzőkönyvben be kell mutatni a személyi jövedelemadó törvény szerint besorolt bevételek és kiadások időrendi sorrendben történő egyenleg számítását (feltéve, hogy a bevételek beérkezési sorrendje és a kiadások felmerülési időpontja egyértelműen megállapítható), figyelembe véve a KSH szerinti létminimum-adatokat (életvitelre fordított kiadásokat), és ezt egy évre, vagy a vizsgált időszakra vonatkozóan kell megállapítani.

A kimutatott forráshiány alapján feltárt adóalapot annak az évnek az összevonás alá eső jövedelméhez kell hozzászámítani, amelyre nézve a jövedelemeltitkolás tényét megállapították. Ha a vagyongyarapodás forrásaként az adózó többévi eltitkolt jövedelme szolgált, a vizsgálattal érintett évek között a jövedelmet egyenlő arányban meg kell osztani, és az adót az egyes években hatályos jövedelemadó törvényekben meghatározott – összevonás alá eső jövedelmekre vonatkozó – adómértékkel kell meghatározni.

Ha az adózó az adóvizsgálattal érintett időszak előtti jövedelemszerzés tényét hitelt érdemlően nem bizonyította, akkor a szerzést a vizsgálattal érintett időszakra kell vélelmezni.

Az ellenőrzés megállapításainak ismertetése, a jegyzőkönyv átadása

Az ellenőrzés megállapítását az adóhatóság az adózóval ismerteti. Ha az ellenőrzést azért nem lehet befejezni, mert az adózó vagy képviselője az ismertetésen nem vesz részt, vagy a jegyzőkönyvet nem veszi át, azt részére kézbesíteni kell [Art. 104. § (3) bekezdés].

Az ellenőrzés a jegyzőkönyv átadásával fejeződik be. Amennyiben a jegyzőkönyvet kézbesíteni kell, az ellenőrzés a postára adás napjával zárul [Art. 104. § (1) bekezdés].

Az észrevételezési jog

Az adózónak joga van a jegyzőkönyv átadását, kézbesítését követő 15 napon belül észrevételt tenni. Az észrevételre nyitva álló határidő alatt az adóhatóság határozatot nem hozhat, hatósági intézkedést nem tehet. Az észrevétellel vonatkozhat a jegyzőkönyv bármelyik pontjára, illetve a jegyzőkönyvben nem szereplő, de az adózó által fontosnak tartott tényre, körülményre. Az észrevételben célszerű megjelölni a kifogásolt megállapítást, és azt, hogy a kifogás alapját mi képezi [Art. 100. § (3) bekezdés].

Az észrevételt az adóhatóság nem hagyhatja figyelmen kívül. A határozatban az észrevétel minden egyes pontjára válaszolnia kell, pontosan megjelölve, hogy azok közül mit fogadott el, illetve melyeket utasította el. Az észrevétel elutasított pontjainál azt is meg kell indokolnia, hogy azt miért nem fogadta el.

Kiegészítő ellenőrzés, kiegészítő jegyzőkönyv

Ha az adózó észrevételei indokolják, vagy a határozat meghozatalához a tényállás tisztázása válik szükségessé, úgy az ellenőrzést legfeljebb az észrevétel kézbesítésétől, szóban előterjesztett észrevétel esetén annak jegyzőkönyvbe vételének napjától számított 15 napig lehet folytatni. Ilyen esetben kiegészítő jegyzőkönyvet kell készíteni. A kiegészítő ellenőrzésre nyitva álló határidőt a felettes szerv az ellenőrzést végző adóhatóság indokolt kérelmére egyszer, legfeljebb 15 nappal meghosszabbíthatja. A másodfokú adóhatóság felettes szerve az ellenőrzési határidőt rendkívüli körülmények által indokolt esetben egyszer további 15 nappal meghosszabbíthatja. Az adózó észrevételezési joga a kiegészítő jegyzőkönyvre is fennáll [Art. 104. § (4) bekezdés].

Hatósági eljárás

A hatósági eljárás nem tárgya ennek az írásnak, így annak részletes ismertetésétől eltekintünk, csak lehetséges lépéseit soroljuk fel:

- Határozat kézbesítése
- Kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelem
- Fellebbezés benyújtása
- Felügyeleti intézkedés kezdeményezése
- Fellebbezési jogról való lemondás
- Adóhatósági határozat bírósági felülvizsgálatának kezdeményezése
- Ismételt ellenőrzés kezdeményezése
- Méltányossági kérelem

A felsoroltak közül több is az adózónak biztosít további lehetőségeket.

A bírósági gyakorlat egyre kifinomultabb lesz az eljárásokban, kialakul a bizonyítékokkal kapcsolatban egy egységes értékelési szemlélet, illetve egy egységes ítélkezési gyakorlat. Ennek a már lezárult eljárásokban is láthatóak az eredményei. Ezekre a módszertani rész tárgyalásakor is többször hivatkoztunk, illetve a *Tárgyalóterem*-rovatban is található erre vonatkozó hivatkozások.

Teljesen egységes eljárásrendről persze már csak azért sem beszélhetünk, mert a bíróságok mérlegelési jogkörét senki nem vonhatja el, illetve minden ügy különbözik a többitől, azaz azt saját körülményei alapján kell az adóhatóságnak és a bíróságoknak is megítélni.

dr. Jubász István